
ANOTACE

Tématem diplomové práce je zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, který nabyl platnosti 1. ledna 2003. Zákon o dobrovolnické službě je zcela první legislativní normou tohoto druhu a nemá v našem právní řádu žádnou tradici. Je proto potřeba výsledky jeho aplikace monitorovat a upozorňovat na pozitiva a negativa, která zákon přináší, aby byl otevřen prostor k jeho případným novelizacím.

Teoretická část diplomové práce je věnována rozboru zákona a specifikaci společenského prostředí, ve kterém zákon vznikl a funguje. Praktická část přibližuje charakter dobrovolnických organizací a programů, které získaly akreditaci podle zákona o dobrovolnické službě. Stěžejní část práce se zaměřuje na posouzení roční aplikace zákona skrze zkušenosti a názory dobrovolnických organizací formou vyhodnocení výsledků ankety „Názory neziskových organizací na právní úpravu dobrovolnictví v České republice“, kterou poskytlo občanské sdružení Hestia – Národní dobrovolnické centrum.

0

SYNOPSIS

The subject of my Thesis is The act No. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě (about voluntary service), inure from 1st January 2003. Named act is the first act of this kind in Czech Republic and does not have any tradition in the Czech law. Therefore it is necessary to Evaluate the act's pros and cons and its efficiency in practis. This should give a wide range of impulses for discussion about amending of the law. The academic part of the thesis focuses on analysis of the act and specifies the social environment, where the act has been introduced and is acting. The practical part is pay attention to the experiences of the voluntary organizations and platforms, which has been issued by accreditation authority according to the act „O dobrovolnické službě“. The main part of the thesis concentrates on evaluation one year of the acting of the law. The evaluation is outcome of the inquiry „Názory neziskových organizací na právní úpravu dobrovolnictví v České republice“ (opinions of the NGO's on legal regulation of volunteering in the Czech Republic), which was performed by the civil association Hestia – Národní dobrovolnické centrum (National Voluntary Centre).

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

INSTITUT MAGISTERSKÝCH STUDIÍ – OBOR OBČANSKÝ SEKTOR

**Zákon o dobrovolnické službě
a jeho aplikace v praxi**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vypracovala:
Vedoucí diplomové práce:
Rok zpracování:

Bc. Lenka Břicháčková
PhDr. Jiří Tošner
2004

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

INSTITUT MAGISTERSKÝCH STUDIÍ – OBOR OBČANSKÝ SEKTOR

Motto:

„Všude tam, kde je člověk, je místo pro dobrý čin.“

Seneca

PODĚKOVÁNÍ:

Děkuji svému vedoucímu práce PhDr. Jiřímu Tošnerovi za jeho odborné vedení, dobré rady a čas, který mi věnoval. Dále děkuji všem odborným konzultantům – zejména Mgr. Petru Vrzáčkovi, zaměstnancům oddělení dobrovolnické služby Ministerstva vnitra ČR a zástupcům neziskových organizací, kteří se se mnou podělili o své zkušenosti. V neposlední řadě bych ráda poděkovala všem zaměstnancům o.s. Hestia za poskytnutí příjemného a trpělivého zázemí.

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

INSTITUT MAGISTERSKÝCH STUDIÍ – OBOR OBČANSKÝ SEKTOR

PROHLÁŠENÍ:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím literatury a zdrojů, které uvádím v seznamu na konci práce.

SOUHLAS:

Souhlasím s tím, že má diplomová práce může být zveřejněna v elektronické knihovně FHS UK a může tak být využita i jako studijní text.

V Táboře dne 30. srpna 2004

.....

Bc. Lenka Břicháčková

OBSAH

I. ÚVOD	8
I.1. VÝBĚR TÉMATU	8
I.2. CÍLE DIPLOMOVÉ PRÁCE.....	8

I.3. STRUKTURA DIPLOMOVÉ PRÁCE A POUŽITÉ METODY	9
I.3.1. Teoretická část.....	9
I.3.2. Praktická část.....	9
 II. TEORETICKÁ ČÁST.....	11
II.1. ZÁKLADNÍ POJMY A TERMINOLOGIE	11
II.1.1. Občanský sektor (zkratka OS).....	11
II.1.2. Neziskové organizace (zkratka NO).....	11
II.1.3. Dobročinnost	12
II.1.3.1. Dárcovství	12
II.1.3.2. Dobrovolnictví.....	12
II.1.4. Dobrovolník	13
II.1.5. Dobrovolný x dobrovolnický	13
II.1.6. Dobrovolná a dobrovolnická služba	14
II.1.7. Dobrovolná a dobrovolnická organizace	14
II.2. CHARAKTER DOBROVOLNICTVÍ V ČR.....	15
II.2.1. Historie dobročinnosti na českém území	15
II.2.2. Dobrovolnictví po roce 1989	16
II.3. LEGISLATIVA DOBROVOLNICTVÍ	18
II.3.1. Situace ve světě	18
II.3.2. Situace v České republice	20
II.3.3. Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě	21
II.3.3.1. Stručně k historii vzniku zákona o dobrovolnické službě.....	21
II.3.3.2. Uvedení zákona do praxe	21
II.3.3.4. K obsahu zákona o dobrovolnictví	22
II.3.4. Porovnání české legislativní úpravy dobrovolnictví s polskou variantou	25
 III. PRAKTICKÁ ČÁST.....	28
III.1. CHARAKTER AKREDITOVANÝCH ORGANIZACÍ A PROGRAMŮ A VÝSLEDKY	
ROČNÍ APLIKACE ZÁKONA O DOBROVOLNICKÉ SLUŽBĚ	28
III. 1. 1. Počet přidělených akreditací	28
III.1.1.1. Úspěšnost schvalovaných žádostí o akreditaci	30

III.1.2. Charakter akreditovaných organizací a programů	31
III.1.2.1. Rozdělení akreditovaných organizací podle právní formy	31
III.1.2.2. Počet organizací v jednotlivých krajích ČR podle místa působnosti	32
III.1.2.3. Počet akreditovaných programů podle místa výkonu dobrovolnické služby.....	32
III.1.2.4. Akreditované programy podle oblasti zaměření	34
III.1.3. Dotace.....	35
III.2. VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ ANKETY	38
III.2.1 Hestia – Národní dobrovolnické centrum.....	38
III.2.2. Anketa „Názory neziskových organizací na právní úpravu dobrovolnictví v České republice“	38
III.2.2.1. Stručně k obsahu ankety	39
III.2.2.2. Výběr a cílová skupina respondentů.....	40
III.2.2.3. Průběh sběru dat, návratnost	41
III.2.3. Vyhodnocení výsledků ankety	41
III.2.3.1 Hlavní zjištění a zúžení vyhodnocovaného souboru	42
III.2.3.3. Podrobná zjištění a vyhodnocení vybraného vzorku odpovědí.....	42
 IV. ZÁVĚR	49
 SEZNAM POUŽITÉ BIBLIOGRAFIE A ZDROJŮ:.....	51
 SEZNAM GRAFICKÝCH SCHÉMAT, TABULEK A GRAFŮ	53
 SEZNAM PŘÍLOH:	54

I. ÚVOD

I.1. Výběr tématu

Již od patnácti let se pravidelně věnuji dobrovolné činnosti v organizaci pracující s dětmi a mládeží. Se vstupem na vysokou školu jsem se díky své zájmové dobrovolné činnosti začala podrobněji věnovat studiu neziskových organizací a zajímat se o oblast dobrovolnictví i v teoretické rovině. V daném oboru jsem si nakonec našla i pracovní uplatnění. V současné době pracuji v Národním dobrovolnickém centru Hestia, věnuji se koordinaci dobrovolnických programů pro děti a mládež (Program Pět P a program Make a Connection – Připoj se).

Vzhledem k mým zkušenostem a praxi byl tedy výběr tématu pro mou diplomovou práci poměrně jednoduchý. Téma dobrovolnictví je samo o sobě velmi široké a v dnešní době existuje již celá řada studií a publikací, které se mu věnují. Proto jsem přemýšlela, na jakou oblast se v rámci tématu orientovat. Protože mě vždy zajímalo, jak stát reflektuje potřeby a situaci v neziskovém sektoru¹, rozhodla jsem se podrobněji věnovat se nově vyhlášenému zákonu č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, konkrétně výsledkům a dopadům jeho aplikace v praxi.

I.2. Cíle diplomové práce

Zákon o dobrovolnické službě byl vydán v roce 2002 a vstoupil v platnost 1. ledna roku 2003. Od jeho uvedení do praxe tedy uplynul více než rok. Jedná se o zákonnou úpravu, která nemá v České republice tradici, ani historickou oporu. Jde o zcela první legislativní úpravu dobrovolnictví. Proto je potřeba výsledky aplikace zákona monitorovat a zabývat se jimi, aby se otevřel prostor k diskusím o účinnosti zákona či jeho případných úpravách a novelizacích.

Cílem mé diplomové práce bude:

❖ **zmapování výsledků, které zákon za dobu své existence přinesl.** V této části práce se zaměřím na specifikaci akreditovaných organizací a programů. Budu klást následující otázky: Jaké typy organizací zákon o dobrovolnické službě využívají? Jaké je zaměření akreditovaných programů? Kolik bylo v rámci akreditačního řízení uděleno akreditací podle zákona? Jaká suma dotací byla organizacím přidělena? Atd. Výsledkem bude základní přehled o dané problematice a výsledcích aplikace zákona.

❖ **posouzení roční aplikace zákona skrze zkušenosti a názory organizací², které pracují s dobrovolníky a kterých se tedy zákon přímo či nepřímo dotýká.** Pro zúžení se budu soustředit zejména na organizace, které svou povahou odpovídají typu vysílající organizace³ podle zákona.

Uvědomuji si, že se mi nepodaří problematiku roční aplikace zákona zhodnotit komplexně. Komplexní zhodnocení by vyžadovalo průzkum názorů a zkušeností samotných dobrovolníků, organizací typu přijímajících podle zákona, dále pak orgánů státní správy a místní samosprávy, úřadů práce atd.

¹ Tomuto tématu jsem se věnovala i ve své bakalářské práci s názvem „Současná politika státu vůči nevládnímu neziskovému sektoru v ČR“.

² Podrobnější typizaci zkoumaných organizací popisuje třetí praktická část diplomové práce.

³ Podrobněji viz praktická část práce.

Vzhledem k tomu, že nemám právnické vzdělání, rozhodně neaspiruji na posouzení zákona z legislativního hlediska – to je úkol pro odborníky.

I.3. Struktura diplomové práce a použité metody

Diplomová práce má dvě základní části – teoretickou a praktickou.

I.3.1. Teoretická část

Cílem teoretické části je přiblížení základní problematiky vztahující se k tématu dobrovolnictví. Rozhodně nejde o popis problematiky v celé její šíři, to by v rámci diplomové práce nebylo možné. Zařazuji témata, která považuji za relevantní vzhledem k určené problematice a cílům práce. Volba a uspořádání témat v teoretické části udržuje linii jdoucí od obecného ke konkrétnímu.

První dvě kapitoly jsou stručným uvedením do problematiky dobrovolnictví. Věnuji se zde vysvětlení **základních pojmů a terminologie**, která se k tématu dobrovolnictví váže. Dále sleduji **historický vývoj dobročinnosti a dobrovolnictví** a popisuji **současnou situaci v oblasti dobrovolnictví v České republice**. Smyslem je ukázat na specifika dobrovolnictví vycházející z historického a společenskokulturního vývoje v ČR.

Třetí rozsáhlejší kapitola mapuje stručně téma **legislativy dobrovolnictví v Evropě, podrobněji pak situaci v České republice**. Shrnuji zde základní informace o vzniku zákona, uvádím stručně jeho obsah, zmiňuji pravidla akreditace podle zákona. Zařazuji i krátkou kapitolu komparace polské a české legislativní úpravy dobrovolnictví, zejména z důvodu představy o možnosti rozdílného pojetí stejného problému.

Při zpracování teoretické části jsem vycházela z analýzy dostupných materiálů, které jsou k tématu k dispozici. Problematika zhodnocení zákona o dobrovolnické službě není prozatím nikde komplexně zpracovaná, proto jsem se snažila získávat materiály z co možná nejširšího okruhu zdrojů:

- ❖ teoretické odborné práce
- ❖ výsledky výzkumů
- ❖ webové stránky (české i zahraniční)
- ❖ domácí i zahraniční časopisy a články
- ❖ projektová dokumentace neziskových organizací, zejména pak zdroje z o.s. Hestia – Národní dobrovolnické centrum⁴
- ❖ zákon č. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě a materiály vydané ministerstvem vnitra ČR atd.

Všechny jmenované zdroje uvádím na konci práce v seznamu literatury a zdrojů.

I.3.2. Praktická část

Praktická část diplomové práce se dělí na dva celky. Každý sleduje jeden z dílčích cílů diplomové práce.

⁴ Hestia vznikla jako občanské sdružení v roce 1993. Od roku 1999 provozuje Národní dobrovolnické centrum, jehož základním posláním je podpora dobrovolnictví a vytváření podmínek pro činnost dobrovolnických programů a center v České republice. O roli Hestie v oblasti rozvoje českého dobrovolnictví podrobněji ve třetí praktické části diplomové práce.

V **první části** se věnuji **zmapování výsledků roční aplikace zákona**. Kapitola obsahuje zejména informace o praktických dopadech zákona, základní kvantitativní informace o akreditovaných organizacích a přidělených dotacích a komentář k získaným datům atd. **Zdrojem** pro tuto část práce mi byly zejména **interní statistiky oddělení Ministerstva vnitra ČR, osobní rozhovor s pracovnící oddělení dobrovolnické služby Mgr. Natašou Diatkovou a webové stránky MV ČR**.

V **druhé části** zpracovávám zkušenosti a názory organizací pracujících s dobrovolníky, kterých se zákon přímo i nepřímo dotýká. Jako **zdroj** jsem použila dosud nezpracovaných výpovědí z **ankety⁵** s názvem **”Názory neziskových organizací na právní úpravu dobrovolnictví v České republice”**, které mi s laskavým svolením poskytlo Národní dobrovolnické centrum Hestia. Doufám, že zpracování výsledků ankety pomůže **upozornit na pozitivní a negativní dopady zákona**, které se týkají organizací pracujících s dobrovolníky.

⁵ Vzor ankety je přílohou č. 3 této diplomové práce. Postup vyhodnocování ankety popisují ve třetí praktické části diplomové práce.

II. TEORETICKÁ ČÁST

II.1. Základní pojmy a terminologie

Tématika dobrovolnictví je velmi široká a rozmanitá a tudíž terminologicky těžko uchopitelná. Terminologie v oblasti dobrovolnictví není prozatím pevně ustanovená a je stále otázkou odborné diskuse. Pro potřeby této diplomové práce se pokusím na základě současných teoretických východisek vymezit následující základní pojmy, se kterými budu pracovat nebo které v diplomové práci zmíním.

II.1.1. Občanský sektor (zkratka OS)

Občanský sektor (někdy nazýván také neziskový či třetí sektor) tvoří společně se soukromým a státním sektorem komplex národního hospodářství. Hovoříme o něm v souvislosti s moderním demokratickým systémem. Existuje velké množství definic občanského sektoru. Uveďme pro ilustraci jednu z nich: "Občanský sektor je spontánní a vždy dílčí sebe-organizace individualizované společnosti okolo veřejných zájmů" (Sokol J., In: Občanský sektor - studie a souvislosti, 2002, str. 6 - 7).

Základními formami občanského sektoru jsou neziskové organizace (viz níže).

II.1.2. Neziskové organizace (zkratka NO)

Neziskové organizace jsou součástí občanského sektoru. Někdy jsou využívány termíny jako nestátní neziskové organizace, nevládní neziskové organizace (NNO) apod. Američtí autoři Salamon a Anheier určili na základě mezinárodního výzkumu následující charakteristiky neziskových organizací (Potůček, 1997, str. 53 - 54):

- ❖ autonomie
- ❖ institucionalizovanost
- ❖ nestátnost
- ❖ neziskovost
- ❖ dobrovolnost.

V České republice řadíme mezi neziskové organizace řadu institucí různých právnických forem⁶. Nejčastěji to jsou (Potůček, 1997, str. 52):

- ❖ občanská sdružení (založena podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů),
- ❖ obecně prospěšné společnosti (založené podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech),
- ❖ nadace a nadační fondy (založené podle zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech),
- ❖ zařízení církví (založené podle zákona č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností).

⁶ Například: profesní komory, zájmová sdružení právnických osob zřízená k neziskovým účelům, družstva zřízená k neziskovým účelům atd. (Potůček, 1997, str. 52)

II.1.3. Dobročinnost

Pojem dobročinnost neboli filantropie (z řeckého philanthropia) v nejobecnější míře znamená lásku k člověku projevovanou činem. Dobročinnost je podstatou křesťanské víry. (Malina J., ed, 2003, str. 218) Jde o reálné chování, jež se řídí altruistickými mravními principy a je zaměřeno na oblast mimo rodinný okruh nositele (Frič, 2001, str. 13). Dobročinné chování můžeme přisoudit jak jednotlivcům tak institucím - v současných podmínkách zejména organizacím neziskového typu⁷. Dobročinnost lze rozdělit do dvou základních forem, jimiž jsou dárcovství a dobrovolnictví (Tošner, Sozanská 2002, str. 36).

II.1.3.1. DÁRCOVSTVÍ

Dárcovství je chápáno jako poskytování peněžních či nepeněžních darů potřebným. Dar je poskytnut buď přímo fyzické osobě, která pomoc potřebuje nebo organizaci, která pomoc potřebným zprostředkovává (Tošner, Sozanská 2002, str. 36).

II.1.3.2. DOBROVOLNICTVÍ

Definice pojmu dobrovolnictví je obtížná vzhledem k rozmanité realitě, kterou by měl pojem obsáhnout. Obecně můžeme říci, že dobrovolnictví obsahuje prvky spontaneity a neočekávání odměny.

Hranice mezi jednotlivými druhy dobrovolnictví jsou v reálném životě často neostře a rozdíly se mnohdy stírají či prolínají. Přesto můžeme pro lepší orientaci rozlišit několik kvalitativně rozdílných druhů dobrovolnictví (Tošner, Sozanská, 2002, str. 36):

❖ **dobrovolnictví jako forma občanské výpomoci**

V tomto případě jde o situaci, kdy pomáhá "občan občanovi", kdy se aktér pomoci soustřeďuje na svoje bezprostřední okolí. Do vztahu nevstupuje žádná organizace ani prostředník.

❖ **vzájemně prospěšné dobrovolnictví**

Vzájemně prospěšné dobrovolnictví se vztahuje k dobrovolné činnosti konané ve prospěch určité komunity. Tato forma dobrovolnictví může mít nepočítaně podob - lidé podobných zájmů či s podobnými problémy, náboženská komunita, obec, sportovní klub apod. Do vztahu mezi tím, kdo pomoc poskytuje a tím kdo jí přijímá, nemusí ale může vstoupit instituce.

❖ **veřejně prospěšné dobrovolnictví**

Veřejně prospěšné dobrovolnictví se od předcházejících dvou forem liší zejména tím, že se jedná o druh dobrovolnictví institucionalizovaného - tzn., že do vztahu pomáhající a příjemce vstupuje organizace, nejčastěji organizace nezisková. Práva a

⁷ To samozřejmě neznamená, že dobročinné chování se neobjevuje i u organizací ziskových, případně státu. V českém prostředí připadá však převážná většina dobročinných organizací do neziskového sektoru. Firemní dobročinnost se v našich podmínkách teprve rozvíjí. Z výsledků výzkumu dárcovství a dobrovolnictví, který proběhl v ČR v roce 2000 vyplývá, že pouze 35% českých firem se aktivně věnuje čistému dárcovství. Řada firem preferuje formu sponzoringu. (Frič, 2001, str. 73). Prozatím jen málo firem se zaměřuje na rozvoj dobrovolnictví v rámci svých aktivit (projektová dokumentace Hestia - NDC).

povinnosti dobrovolníka jsou v tomto případě jasně definována. Termín veřejné prospěšnosti není ale v české legislativě jasně vymezen.

V souvislosti s výše uvedeným dělením je nutné zmínit dva základní modely dobrovolnictví (Tošner, Sozanská, 2002, str. 38):

❖ **Model evropský - komunitní**

Můžeme ho označit za vývojově starší model. Jeho podstatou je komunitní dobrovolnictví realizované na základě společných zájmů jednotlivců. Jedná se o spontánní jednorázové či pravidelné dobrovolnické aktivity, které mohou vést až k založení profesionální organizace. Podstatným prvkem tohoto modelu jsou přátelské a blízké vztahy.

❖ **Model americký - manažerský**

Je historicky mladším modelem. Manažerské dobrovolnictví realizují profesionalizované instituce (dobrovolnická centra), které vyhledávají altruisticky zaměřené občany a nabízejí jim různé formy dobrovolnické činnosti v řadě oborů a organizací. Dobrovolnická činnost je v rámci manažerského modelu jasně definovaná, často smluvně zajištěná.

Předcházející dělení samozřejmě není vyčerpávající ani přesně popisující realitu. Pro základní přehled je toto rozdělení dostačující.

II.1.4. Dobrovolník

Za obecně uznávanou můžeme považovat definici dobrovolníka, kterou uvádí autoři Tošner a Sozanská (2002, str. 35): "Dobrovolník je člověk, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti."

Velmi konkrétní definici dobrovolníka můžeme nalézt i v zákoně o dobrovolnické službě⁸.

II.1.5. Dobrovolný x dobrovolnický

Pravidla pro používání termínů "dobrovolný" a "dobrovolnický" nejsou prozatím pevně stanovena. V jednotlivých pramenech jsou použita různě. Autoři v převážné většině chápou tyto termíny jako analogické. Nepatrné rozdíly vyplývající z praxe ale v obsahu těchto slov skutečnostmi přece jen jsou.

Například termín "dobrovolnická činnost" chápeme jako aktivity spojené s organizací dobrovolnictví. "Dobrovolnou činnost"⁹ pak jako samotný výkon dobrovolné pomoci. (Tošner, Sozanská, 2002, str. 37). Termín dobrovolnický tedy používáme spíše pokud se jedná situaci spojenou s managementem dobrovolnictví, dobrovolný pak pokud jde

⁸ Podrobněji viz kapitola č. II.3.3.4.

⁹ Někdy se objevuje termín dobrovolná práce - tento termín je však zavádějící a tudíž nevhodný. Termín práce se totiž vztahuje k činnosti prováděné za úplatu, což s dobrovolnictvím nesouvisí. Navíc toto pojmenování může mít z hlediska legislativního daňové a pojistné dopady. Vhodnější je proto termín dobrovolná činnost. (Tošner, 2002, str. 37).

samotnou dobrovolnou činnost. Obdobně používáme tyto pojmy ve spojení dobrovolná či dobrovolnická služba, dobrovolná či dobrovolnická organizace apod. - viz níže.

II.1.6. Dobrovolná a dobrovolnická služba

Termínem dobrovolnická služba je míněn "dlouhodobější a formálně upravený závazek dobrovolníka obvykle ve prospěch neziskové organizace." (Malina J., ed., 2003, str. 218). Zákon o dobrovolnictví definuje dobrovolnickou službu konkrétněji pro potřeby tohoto zákona¹⁰.

Často se analogicky používá i termín dobrovolná služba - např. název mezinárodního dobrovolnického programu pro mládež - Evropská dobrovolná služba (program České národní agentury Mládež). V současné situaci, kdy došlo k zákonné úpravě určitého typu dobrovolnictví, se kloníme spíše k používání termínu dobrovolnická služba.

I.1.7. Dobrovolná a dobrovolnická organizace

❖ **Dobrovolná organizace** - jedná se o organizaci, jejíž **činnost je závislá na činnosti dobrovolníků**, v převážné většině jsou dobrovolníci zároveň i členové takovéto organizace, tudíž organizaci sami vedou a podílí se na jejím řízení. Jako příklad můžeme uvést organizace: Pionýr, Junák, Hnutí Duha apod.

❖ **Dobrovolnická organizace** - je organizace spíše typu **dobrovolnického centra**, která se zabývá **organizací dobrovolné činnosti** - získává informace o uplatňování dobrovolníků v různých lokalitách a tématických oblastech, vede databáze dobrovolnických a dobrovolných organizací, nabízí zprostředkování dobrovolné činnosti atd. Příkladem může být Hestia -Národní dobrovolnické centrum, Spektrum Kroměříž, INEX - sdružení dobrovolných aktivit.

Výše uvedené rozdělení je vzhledem k praxi ale spíše ilustrativní a slouží zejména k základní orientaci v problému. Některé organizace mohou nést prvky obou uvedených typů - například YMCA.

¹⁰ Podrobněji viz kapitola č. II.3.3.4.

II.2. Charakter dobrovolnictví v ČR

Vzhledem k tomu, že tématem této diplomové práce je rozbor zákona o dobrovolnické službě, považuji za nutné uvést v následující kapitole základní přehled informací o tom, jak se dobrovolnictví v českých zemích vyvíjelo a v jakém stavu je v současné době. Důraz je zde kladen i na historické souvislosti vývoje dobročinnosti na našem území. Dobrovolnictví má jakožto společenský fenomén díky odlišné genezi, odlišným kulturně historickým a společenským podmínkám v každé zemi trochu jiný charakter. Přehled bude sloužit k lepší orientaci v dané problematice.

II.2.1. Historie dobročinnosti na českém území

Solidaritě a dobročinnosti můžeme považovat za jednu z nezbytných podmínek pro zdravý vývoj společnosti. Určitý typ dobročinného chování je spjat s lidskou společností od nepaměti.

Jak už bylo uvedeno v předchozí kapitole, dobročinnost (filantropie) se stala jedním ze základních principů, na nichž byla postavena křesťanská víra a morálka. Není proto překvapením, že počátky organizované dobročinnosti v Evropě i na území ČR sahají až do středověku a jsou úzce spojeny s činností církve (Frič, 2001, str. 23). Církev, zejména katolická, má zpočátku v oblasti organizované dobročinnosti monopolní postavení, které však postupně ztrácí v souvislosti s nastupujícím husitským hnutím. Monopol a postavení církve je znovu upevněno v období Habsburského státu v období rekatolizace.

V následujícím období dochází se vznikem a šířením myšlenek renesance a humanismu k posílení role státu, který začíná církev z oblasti organizovaného dobrovolnictví vytlačovat (Frič, 2001, str. 23)

Nebývalý rozmach světských dobročinných aktivit s sebou přináší období národního obrození. Pod vlivem vlastenectví vzniká řada občanských asociací, nadací a spolků podporujících rozvoj národní kultury, umění, vědy a vzdělávání. Tato tendence značně roste v období první samostatné Československé republiky, kdy můžeme hovořit o velmi kvalitním a rozvinutém občanském sektoru zaměřeném na širokou škálu oblastí. (Frič, 2001, str. 23).

Velkou ránu zasadila slibně se vyvíjejícímu českému občanskému sektoru německá okupace v roce 1938, následně pak i druhá světová válka. Řada neziskových organizací zanikla či byla přetvořena tak, aby vyhovovala okupačnímu režimu. Po válce sice došlo k určité rehabilitaci občanského sektoru, ale příznivé období netrvalo příliš dlouho. Bylo v roce 1948 přerušeno nástupem komunistické strany k moci. Následovala několik desítek let trvající totalitní éra (Frič, 2001, str. 24).

Totalitní režim znemožnil svobodné zakládání spolků a spolkovou činnost soustředil do centrálně řízených masových organizací pod hlavičkou Národní fronty. Frič (2001, str. 25) uvádí: "Socialistický režim sice paralyzoval spolkový život a marginalizoval vliv církve jako reakční, zpátečnické síly, ale samotný neziskový sektor nezrušil. Podrobil ho ideologické očiště a politicky jej paralyzoval. Komunisté organizovanou dobročinnost ve skutečnosti nezrušili. Naopak, alespoň zpočátku na ní postavili existenci socialistické společnosti."

Obětí podobné idealizace se stala i dobrovolná činnost. **Termín dobrovolník byl devalvován a zcela ztratil svůj původní smysl.** Komunistický režim "nutil" pod vlivem své ideologie občany pracovat "dobrovolně - povinně" na brigádách přispívajících k všeobecnému blahu společnosti. Výsledky "dobrovolně" odpracovaných hodin byly pak slavnostně deklarovány. Toto negativní pojetí dobrovolnictví zanechalo v lidech stopu a projevilo se v postojích veřejnosti i po sametové revoluci v roce 1989. Z výsledků výzkumu Agnes a NROS vyplývá že: "Z těch, kteří se hlásí k dobrovolné práci za

socialismu, pokračovala či pokračuje po roce 1989 v dobrovolnictví jen necelá polovina. Novými dobrovolníky se po roce 1989 stalo jen 6% populace.” (Frič, 2001, str. 61 - 62).

II.2.2. Dobrovolnictví po roce 1989

Dlouho trvající éra totalitního režimu bohužel zcela narušila přirozený vývoj občanské společnosti, který byl započat v období první republiky. Došlo k přerušení demokratických principů, k potlačení základní práv a svobod. Jak se tento vývoj podepsal na stavu dobrovolnictví v ČR, je možné sledovat, porovnáme-li stav dobrovolnictví u nás se stavem v tehdejších ”západních” státech.

Při popisu současného stavu dobrovolnictví v ČR budeme vycházet zejména z výzkumu Nadace rozvoje občanské společnosti a občanského sdružení Agnes, který byl proveden v roce 2000 (Frič, 2001). Dalším zdrojem budou interní dosud nepublikované materiály občanského sdružení Hestia - Národní dobrovolnické centrum (údaje jsou čerpány zejména z dotazníků zájemců o dobrovolnictví, kteří organizací prošli od roku 2002 a z projektové dokumentace jednotlivých dobrovolnických programů jako jsou Pět P, Dobrovolníci v nemocnicích, program Senior, program Make a Connection atd.) Žádný jiný rozsáhlejší výzkum na toto téma bohužel zatím proveden nebyl.

I přesto, že je naše země téměř 15 let po sametové revoluci, stále máme v oblasti dobrovolnictví v porovnání se západními státy co dohánět. V zemích západní Evropy má dobrovolnictví dlouhou tradici. Uvedme několik příkladů. Horáková (2001, str. 8) uvádí: “podle londýnského výzkumu z roku 1997 se do dobrovolné služby pravidelně zapojuje 18% občanů Lucemburska, 19% občanů Německa, 27% občanů Irska, 31% občanů Nizozemska. Kolem 30% občanů pravidelně vykonává dobrovolnou službu v Itálii a Portugalsku.” V ČR se v roce 1999 zapojilo do dobrovolné činnosti pouze 8% obyvatel, což je v porovnání s výše uvedenými čísly velmi málo. (Frič, 2001, str. 62). I když nemáme k dispozici žádná přesná čísla, která by vyjadřovala současný stav, je viditelné, že situace se od té doby zlepšuje. To mimo jiné dokazuje i vysoká angažovanost českých občanů při pomoci obětem povodní v roce 2002.

Rovněž složení dobrovolníků v ČR se liší od západních zemí. Na základě výsledků interních dotazníků dobrovolníků zpracovávaných v o.s. Hestia od roku 2000 tvoří více než 90% dobrovolníků ženy. Převážná většina dobrovolníků je ve věku do 35 let. Profesně jde zejména o studenty a převažují lidé s vyšším či vysokoškolským vzděláním. Samozřejmě je možné v průběhu let sledovat jistý, ale prozatím minimální posun ve složení dobrovolníků - dochází k větší variabilitě věku dobrovolníků, nepatrně se zvyšuje počet dobrovolníků mužů, dobrovolnictví se stále více věnují lidé z různých profesí.

Na západě se dobrovolnictví věnují lidé ze všech věkových kategorií s různým stupněm vzdělání, objevuje se zde daleko vyšší procento mužů.

Majoritním polem pro realizaci dobrovolné činnosti jsou v České republice **neziskové organizace**. To dokazuje následující příklad, ve kterém uvádím přehled typů organizací, v nichž dobrovolníci působí. Nejvíce tj. 58% dobrovolníků se angažuje na půdě občanských sdružení, 40% dobrovolníků vykonává svou činnost v církvích či jejich zařízeních, 35% dobrovolníků působí v nadacích a obecně prospěšných společnostech. Pouze 9% dobrovolníků pracuje v organizacích **státních**. V **soukromé sféře** je dobrovolnictví zastoupeno minimálně, pouze třemi procenty. (Frič, 2001, str. 63).

Zajímavé je sledovat, **v jakém vztahu** jsou dobrovolníci k dané organizaci. Až **70%** dobrovolníků uvádí, že jsou **členy** organizací, pro které pracují. (Frič, 2001, str. 63)

Co se týče podílu počtu dobrovolníků **v jednotlivých oblastech**, zaujímá primát oblast sociálních služeb (jedná se téměř o 38%). Druhé místo patří oblasti sportu a rekreace¹¹ (necelých 17%). 15% představuje oblast zdraví, více než 12% pak oblasti vzdělávání a výzkumu, umění a kultury, organizování dobročinnosti a ekologie. 5,5% se věnuje mezinárodním aktivitám. Na posledním místě se nachází oblast politiky. (Frič, 2001, str. 62).

¹¹ Frič uvádí, že tento fakt je právě pozůstatkem totalitní éry, kdy byla činnost dobrovolných sportovních organizací centrálně organizována a to v nezvykle velké míře.

II.3. Legislativa dobrovolnictví

Projevy vzájemné dobrovolné pomoci jsou přirozenou součástí jakékoliv lidské společnosti. Jak jsme si ukázali v předchozí kapitole, má dobrovolnictví svůj vývoj a historii, která se odvíjí od kulturně společenských, náboženských a historických aspektů té které společnosti. V euroamerické oblasti má dobrovolnictví zejména díky rozšířenému vlivu křesťanské víry svou několikasetletou tradici.

V současných moderních demokratických společnostech je dobrovolnictví vnímáno jako jeden z nejdůležitějších projevů občanské společnosti. Je nositelem pozitivních společenských hodnot, rezervoárem nejrůznějších dovedností a schopností, zdrojem pro rozvoj lidských zdrojů, přispívá k řešení důležitých sociálních problémů atd.

Stále se zvyšující uvědomování si významu dobrovolnictví je reflektováno i v jeho teoretickém uchopení. "Dobrovolnictví ve světě dosáhlo takového rozsahu, že se vytvořil nový obor – management dobrovolnictví" (Tošner, Sozanská, 2002, str.23). Řada organizací (místních i mezinárodních) se začíná dobrovolnictví věnovat profesionálně. Významným krokem vedoucím k celosvětovému rozvoji dobrovolnictví je vyhlášení Mezinárodního roku dobrovolníků Organizací spojených národů v roce 2001¹².

Zejména iniciativy realizované v rámci Mezinárodního roku dobrovolníků vedly k tomu, že i vlády vyspělých zemí si začaly postupně uvědomovat, že dobrovolnictví je, kromě jiného, zároveň podstatnou a nezastupitelnou ekonomickou a politickou veličinou. Přispívá ke zvyšování celkové životní úrovně, podporuje politiku nezaměstnanosti, podílí se na tvorbě hrubého domácího produktu¹³ atd. Od poloviny 90. let se tedy začíná v jednotlivých zemích projevovat snaha o legislativní úpravu¹⁴ dobrovolnictví, která by vedla k jeho podpoře a vyšší efektivní využitelnosti ve prospěch společnosti.

Obdobný vývoj můžeme zaznamenat i v České republice, kde dochází v roce 2002 k vydání zákona o dobrovolnické službě.

II.3.1. Situace ve světě

I přesto, že je dobrovolnictví vnímáno v řadě vyspělých demokratických zemí jako jeden z důležitých ekonomických a společenských fenoménů, doposud nebylo jeho legislativním úpravám věnováno příliš místa, které by podpořili jeho rozvoj. Dobrovolnictví bylo donedávna chápáno jako spontánní projev občanské společnosti, který není třeba nijak speciálně legislativně upravovat. V souvislosti s rozšířením mezinárodních dobrovolnických programů se však ukázalo, že řada legislativních úprav je nezbytných. Vznikaly problémy s pojišťováním dobrovolníků, s možností pobytu dobrovolníků v cizí zemi atd.

Jak jsem již nastínila v úvodu kapitoly, o legislativních úpravách dobrovolnictví se začalo více diskutovat až v 90. letech 20. století. Diskuse vyvrcholila s vyhlášením Mezinárodního roku dobrovolníků Organizací spojených národů v roce 2001. Byla přijata

¹² Bližší informace a dokumenty vztahující se k vyhlášení a průběhu Mezinárodního roku dobrovolníků lze nalézt na internetových stránkách www.iyv2001.org.

¹³ Pro příklad uveďme výsledky výzkumu z Velké Británie. Ten ukazuje, že dobrovolnictví je ve Velké Británii třetím největším zdrojem hrubého domácího produktu. (Peréz-Buck, 2001, str.3)

¹⁴ Podrobněji viz kapitola č. II.3.

řada mezivládních resolucí o dobrovolnictví¹⁵. Resoluce byly podpořeny Organizací spojených národů, Evropskou Unií a Radou Evropy.

V dokumentech byl kladen mimo jiné důraz na možnost podpory rozvoje dobrovolnictví ze strany vlád jednotlivých zemí. Jakým způsobem mohou vlády legislativně podpořit rozvoj dobrovolnictví? Existuje řada nástrojů (Diana Pérez-Buck, Policies and Legislation in SEAL (2001), str. 3 - 4):

- ❖ vytvoření vhodného fiskálního a legislativního prostředí, které podpoří zapojování občanů do dobrovolných aktivit - konkrétně například: úprava dobrovolnictví nezaměstnaných, určité daňové výhody spojené s dobrovolnou činností, započítávání doby dlouhodobé dobrovolné činnosti do počtu odpracovaných let atd.,
- ❖ vytvoření, ochrana a podpora systému (na místní i národní úrovni), který by umožňoval snadné získávání, školení a zapojování dobrovolníků do nejrůznějších činností,
- ❖ zvyšování povědomí široké veřejnosti o ekonomické důležitosti a společenské prospěšnosti dobrovolnictví,
- ❖ zajišťování přístupu občanů k informacím o dobrovolné činnosti,
- ❖ zajišťování vhodných podmínek pro zapojování co nejširšího okruhu obyvatel do dobrovolných aktivit - včetně mladých lidí, seniorů, etnických minorit, lidí z handicapem atd.,
- ❖ provádění výzkumů týkajících se dobrovolnictví a jeho vlivu na společnost,

¹⁵ Dokumenty jsou dostupné na www.iyv2001.org

- ❖ vytváření vhodných podmínek vedoucím k podpoře dobrovolnických projektů ze strany soukromého sektoru,
- ❖ vyzývání a vytváření podmínek k zapojování zaměstnanců a firem do dobrovolných aktivit,
- ❖ podpora mezinárodních dobrovolnických projektů atd.

Díky rozpoutání debaty na téma podpory dobrovolnictví a díky zmiňovaným iniciativám souvisejícím s přípravou a vyhlášením Mezinárodního roku dobrovolníků vznikla v různých zemích řada zákonů podporujících danou oblast. Jako příklad můžeme uvést Českou republiku, Polsko, Portugalsko, Itálie, Španělsko atd. (Diana Pérez-Buck, Policies and Legislation in SEAL (2001), str. 4 – 5)

II.3.2. Situace v České republice

České republika do roku 2002 oblast dobrovolnictví nijak neupravovala. Neexistovala žádná zákonná definice toho, kdo může být dobrovolníkem a za jakých podmínek. Absence právní úpravy dobrovolnické služby přinášela organizacím pracujícím s dobrovolníky následující těžkosti (interní materiály Hestia – NDC, projektová dokumentace, VIA):

- ❖ **Vystupování vůči třetím stranám:** pojem dobrovolník nebyl znám a tak z právního hlediska vztah mezi dobrovolníkem, organizací a další stranou v podstatě neexistoval. Vztah mezi dobrovolníkem a organizací se řešil adaptací příkazní smlouvy na podmínky dobrovolnictví.
- ❖ **Řešení právní odpovědnosti dobrovolníků a odpovědnosti organizací za dobrovolníky** související s pojišťováním dobrovolníků
- ❖ **Účast dobrovolníků v mezinárodních programech.** Situace se zejména komplikovala při udělování víz zahraničním dobrovolníkům a českým dobrovolníkům vyjíždějícím do zahraničí, proplácení výdajů a kapesného dobrovolníkům z mezinárodních fondů.
- ❖ **Daňové a účetní.** Dobrovolnická práce nemohla být započítána jako vklad organizace do projektu. Pokud by se něco takového přece stalo, hrozilo, že finanční úřad bude požadovat zdanění benefitu z dobrovolnické práce. Až v posledních letech programy Phare a Acess financované ze zdrojů Evropské unie toto umožňují.
- ❖ **Účast nezaměstnaných dobrovolníků v dlouhodobých programech.** Dobrovolníci byli v konkrétních případech obviněni, že pracují načerno, protože dobrovolnický závazek odlišný od pracovního neexistoval.
- ❖ **Proplácením možných výdajů spojených s aktivitami dobrovolníků.**
- ❖ **Vykazování a ohodnocování dobrovolnické činnosti.**

II.3.3 Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě

II.3.3.1.STRUČNĚ K HISTORII VZNIKU ZÁKONA O DOBROVOLNICKÉ SLUŽBĚ

Díky tlaku ze strany neziskových organizací se začalo o vzniku zákonné úpravy uvažovat. Důvodem byl i tlak ze strany Ministerstva zahraničních věcí a Ministerstva vnitra, která vzhledem k absenci zákona komplikovaně řešila zahraniční mise našich dobrovolníků do zahraničí. K podpoře vzniku zákona se přidalo i Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které řadu let postrádalo právní úpravu postavení dobrovolníků pracujících s dětmi a mládeží. (Frištenská, Zákon o dobrovolnické službě in Grantis (2002), str. 7 – 8). Vhodnou příležitostí k odborné diskusi o vzniku zákona se stalo vyhlášení Mezinárodního roku dobrovolníků v roce 2001.

”Dne 20. Června 2001 uložila vláda podle usnesení č. 622 místopředsedovi vlády a předsedovi Legislativní rady vlády zpracovat ve spolupráci s I. místopředsedou vlády a ministrem práce a sociálních věcí, místopředsedou vlády a ministrem zahraničních věcí a ministry vnitra, zdravotnictví, kultury, školství, mládeže a tělovýchovy, životního prostředí, pro místní rozvoj a ministrem a vedoucím Úřadu vlády a vládě do 30. září 2001 předložit návrh právní úpravy dobrovolné služby, včetně návrhu změn dotčených zákonů.” (Mezinárodní rok dobrovolníků v ČR - 2001, 2002, str. 9)

Vláda předložila první návrh zákona sněmovně dne 14.11. 2001. První čtení návrhu zákona proběhlo v poslanecké sněmovně 7.12. 2001, následovalo druhé čtení 14.3. 2002 a třetí čtení 22.3. 2002. 26. 7. 2002 byl návrh předán senátu. Prezident ČR podepsal zákon 15.5. 2002. Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a změně některých zákonů byl vydán 24. dubna roku 2002 a nabyl platnosti 1. ledna 2003. (<http://www.psp.cz>, 1.7. 2004)

II.3.3.2. UVEDENÍ ZÁKONA DO PRAXE

Aplikace zákona o dobrovolnické službě byla svěřena do rukou Ministerstva vnitra ČR. Vedení ministerstva rozhodlo, že s platností od 1. října 2002 se bude problematikou dobrovolnické služby zabývat odbor prevence kriminality. Doba na přípravu veškerých materiálů a ustanovení podmínek byla tedy velmi krátká, protože zákon měl vejít v platnost od 1.1. 2003.

Než se podařilo uvést zákon do praxe, muselo MV ČR zajistit řadu kroků (Jiránek, O aplikaci zákona o dobrovolnické službě in Grantis (2002), str. 7 - 8):

- ❖ vznik samostatného oddělení dobrovolnické služby v rámci odboru prevence kriminality - vzhledem k tomu, že agenda související s uvedením zákona do praxe byla velmi rozsáhlá, bylo nutné ustavit samostatné oddělení dobrovolnické služby. V současné době má toto oddělení 3 zaměstnance¹⁶. Mezi základní činnosti tohoto oddělení patří zejména činnosti vyplývající ze zákona o dobrovolnické službě:
 - udělování akreditací vysílajícím organizacím
 - vedení seznamu vysílajících organizací
 - rušení akreditací
 - převod práv ze zaniklé organizace na organizaci nástupnickou, není-li jí stát
 - kontrolní činnost

¹⁶ Mgr. Radek Jiránek, vedoucí oddělení, Mgr. Nataša Diatková, PhDr. Markéta Doležalová (www.mvcr.cz, 20.8. 2004)

- poskytování dotací
- ❖ medializace na veřejnosti - v první vlně medializace se ministerstvo zaměřilo na to, aby informovalo veřejnost o existenci zákona. Bylo nutné vysvětlit nově zavedené pojmy, prezentovat požadavky zákona atd. V druhé fázi se ministerstvo orientovalo na rozšíření informací o akreditaci vysílajících organizací a pravidel pro přidělování dotací na činnost spojenou s výkonem dobrovolnické služby.
- ❖ ustanovení statutu a jednacího řádu akreditační komise - statut a jednací řád¹⁷ byl vydán na základě pokynu ministra vnitra ČR č. 18 ze dne 14. března 2003.

II.3.3.4. K OBSAHU ZÁKONA O DOBROVOLNICTVÍ

Abych se mohla věnovat posuzování fungování zákona v praxi, uvádím základní přehled o tom, co zákon obsahuje a upravuje.

Při čtení a výkladu zákona je nutné si uvědomit, že zákon není obecně platnou úpravou dobrovolnictví. Upravuje pouze podmínky, za kterých stát podporuje dobrovolnickou službu organizovanou podle zákona (§ 1, odst. 1).

Základní pojmy, které zákon definuje nebo se kterými pracuje:

Dobrovolnická služba

Zákon definuje v § 1 odst. 1 dobrovolnickou službu jako činnost, která je vykonávána dobrovolníky bez nároku na odměnu. Oblast činností, které mohou být obsahem dobrovolnické služby, zákon vymezuje taxativním výčtem v § 2 odst. 1¹⁸. Za dobrovolnickou službu se nepovažuje činnost vykonávaná v rámci podnikatelské či jiné výdělečné aktivity, činnost v rámci pracovního právního vztahu, služebním či členském poměru (§ 2, odst. 2). Překážkou dobrovolnické služby je výkon civilní či vojenské služby (§ 3, odst. 4).

Dobrovolnická služba může být krátkodobá či dlouhodobá (více než 3 měsíce) (§2, odst. 3)

Dobrovolník

Dobrovolníkem může být podle zákona fyzická osoba, která se svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu a která musí být starší 15 let (v případě, že vykonává dobrovolnickou službu na území ČR) či starší 18 let (v případě, že vykonává dobrovolnickou službu v zahraničí) (§3, odst.1).

Vysílající organizace

Vysílající organizaci zákon definuje v § 4, odst. 1. Vysílající organizace je právnická osoba se sídlem v ČR, která zprostředkovává dobrovolnickou službu. Zajišťuje tedy následující činnosti:

- ❖ výběr, evidenci a přípravu dobrovolníků
- ❖ uzavírání smluv¹⁹ o výkonu dobrovolnické služby s dobrovolníky
- ❖ uzavírání smluv²⁰ s přijímajícími organizacemi
- ❖ povinnost vydávat a zveřejňovat výroční zprávu o své činnosti

¹⁷ Statut a jednací řád akreditační komise jsou zveřejněny na webových stránkách Ministerstva vnitra www.mvcr.cz.

¹⁸ Podrobněji viz zákon o dobrovolnické službě – příloha číslo 1.

¹⁹ Náležitosti smlouvy mezi dobrovolníkem a vysílající organizací jsou uvedeny v § 5 zákona o dobrovolnické službě.

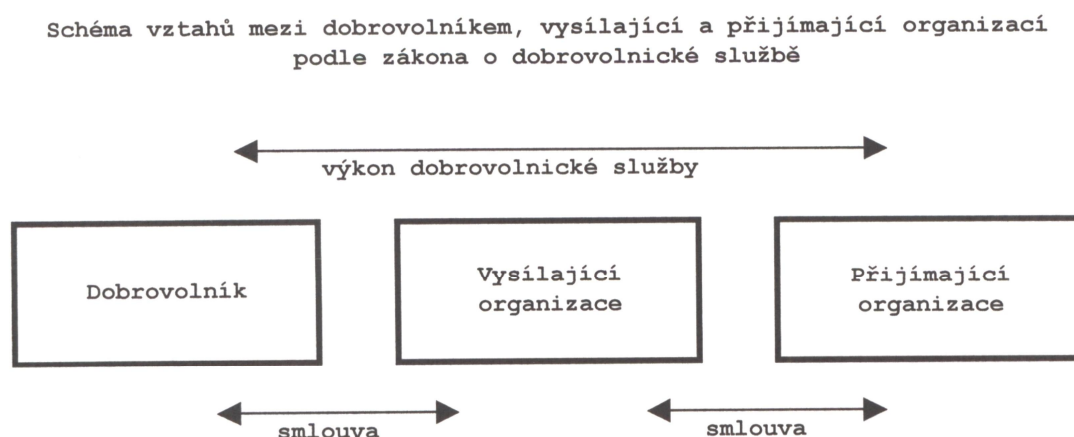
²⁰ Náležitosti smlouvy mezi vysílající a přijímající organizací jsou uvedeny v § 8, odst. 2 zákona o dobrovolnické službě.

Přijímající organizace

Přijímající organizací je organizace, v jejíž prospěch je dobrovolnická služba vykonávána. Přijímající organizace musí být způsobilá uzavřít smlouvu s vysílající organizací a schopná dostát svým závazkům z této smlouvy vyplývajících (§ 4, odst. 2). Přijímající organizace a její povinnosti nejsou v zákoně blíže definovány.

Pro názornost zařazuji jednoduché schéma, které znázorňuje vztahy mezi dobrovolníkem, vysílající a přijímající organizací.

Schéma č.1

Akreditace

Vysílající organizace může, pokud splní v zákoně uvedené požadavky, požádat u Ministerstva vnitra České republiky o udělení akreditace. Akreditace je udělována na dobu tří let. O akreditaci mohou žádat organizace, které jsou občanským sdružením, obecně prospěšnou společností, církví nebo náboženskou společností nebo církevní právnickou osobou církve nebo náboženské společnosti (§ 6, odst. 1 a 2). Akreditované organizace mohou čerpat na zajištění agendy spojené s organizací dobrovolnické služby dotace ze státního rozpočtu. Udělování dotací administruje oddělení dobrovolnické služby MV ČR.

Dotace

Dotace jsou podle § 11 zákona o dobrovolnické službě poskytovány na:

- ❖ úhradu pojistného týkajícího se odpovědnosti za škodu na majetku nebo zdraví,
- ❖ na úhradu pojistného na důchodovém pojištění (pokud jde o dobrovolnickou službu dlouhodobou, vykonávanou alespoň v rozsahu překračujícím v průměru 20 hodin v kalendářním týdnu),
- ❖ dále na krytí částí výdajů spojených s evidencí dobrovolníků, s jejich přípravou pro výkon dobrovolnické služby.

Na dotace není právní nárok.

II.3.3.5. Pravidla pro udělení akreditace

Jak už jsem uváděla výše, mohou vysílající organizace splňující zákonné podmínky, požádat o udělení akreditace u MV ČR. Akreditace je udělována na dobu tří let. Poté se doba trvání akreditace neprodlužuje. Je nutné, aby si organizace požádala o akreditaci znovu. Akreditované organizace pak mohou žádat o dotace ze státního rozpočtu na pokrytí nákladů²¹ akreditovaných dobrovolnických programů.

O udělování akreditací rozhoduje akreditační komise. Komise byla zřízena na základě pokynu ministra vnitra ČR č. 18 ze dne 14. března 2003. Podle čl. 3 odstavce 1 Statutu akreditační komise se tato skládá z 9 členů²². Jsou jimi zástupci Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, ministerstva, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva kultury, Ministerstva financí a Rady vlády pro nestátní neziskové organizace, které navrhuje příslušný ministr nebo vedoucí zaměstnanec. V čele komise stojí předseda a místopředseda. Předsedou je zástupce ministerstva a místopředsedou zástupce Rady vlády pro nestátní neziskové organizace.

Akreditační řízení se řídí podle platného správního řádu. Konkrétní termín pro podávání žádostí není stanoven, komise přijímá žádost průběžně. Zasedá z pravidla každý měsíc.

Základní náležitosti žádosti²³ o akreditaci

Žádost o udělení akreditace se odevzdává v jednom originále a 8 kopiích a musí obsahovat tyto základní údaje:

- ❖ popis povahy dobrovolnické služby,
- ❖ vymezení předmětu, místa a doby výkonu dobrovolnické služby,
- ❖ vymezení pracovní doby, včetně doby odpočinku,
- ❖ popis způsobu přípravy dobrovolníků,
- ❖ uvedení přehledu předpokládaných dokumentů nutných k výkonu dobrovolnické služby podle její povahy (např. výpis z rejstříků trestů, zdravotní potvrzení o způsobilosti, potvrzení o očkování),
- ❖ popis způsobu zajištění pracovních a ochranných prostředků,
- ❖ popis způsobu seznámení dobrovolníků s možnými riziky výkonu dobrovolnické služby,
- ❖ popis způsobu stravování, ubytování, dopravy,

²¹ O jaké typy nákladů jde, uvádím v předchozí kapitole.

²² Jmenování byli: Mgr. Radek JIRÁNEK, Ministerstvo vnitra ČR jako předseda komise, JUDr. Hana FRIŠTENSKÁ, Rada vlády pro nestátní neziskové organizace, jako místopředsedkyně komise, PhDr. Hana ŠEVČÍKOVÁ, Ministerstvo zahraničních věcí, Mgr. Jindřich FRYČ, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Mgr. Ilona KOLÁŘOVÁ, Ministerstvo práce a sociálních věcí, RNDr. Miloslav NOVÁK, Ministerstvo životního prostředí, PhDr. Ludmila VOSTŘÁKOVÁ, Ministerstvo zdravotnictví, Mgr. Michal NÁDVORNÍK, Ministerstvo kultury, Ing. František LINDOUREK, Ministerstvo financí.

²³ Žádost o udělení akreditace je přílohou č. 2 této diplomové práce.

- ❖ kalkulace předpokládaných finančních výdajů spojených s přípravou, výběrem, evidencí a účastí dobrovolníka v příslušném projektu dobrovolnické služby na dobu trvání akreditace, tj. na dobu tří let
- ❖ uvedení způsobu finančního krytí (z vlastních finančních zdrojů, žádosti o přidělení dotací, grantů) po dobu trvání akreditace,
- ❖ přiložení vzorů a finančního krytí pojištění (odpovědnost za škodu na majetku a zdraví, při zahraničním vyslání zdravotní pojištění, důchodové) podle druhu dobrovolnické služby,

Z uvedeného vyplývá, že žádost o akreditaci je rozsáhlým administrativně náročným dokumentem.

II.3.4. Porovnání české legislativní úpravy dobrovolnictví s polskou variantou²⁴

Pro srovnání možných přístupů zákonodárců k problematice dobrovolnictví uvádím stručnou komparaci české a polské legislativní úpravy dobrovolnictví. Polsko volím hned z několika důvodů:

- ❖ Polsko řadíme stejně jako Českou republiku mezi středoevropské státy - obě země mají díky své lokaci podobnou historii a společenský kontext,
- ❖ V oblasti dobrovolnictví funguje mezi oběma zeměmi několikaletá spolupráce – řada stejným či podobných dobrovolnických programů se v obou zemích osvědčila právě z důvodů podobných společenských podmínek – např. program Big Brother Big Sisters²⁵ (český název Pět P) funguje v Polsku na

—

²⁴ Při zpracování kapitoly vycházím z překladu polského zákona, který je uveřejněn na www.mvcr.cz.

²⁵ Program Big Brothers Big Sisters vznikl původně ve Spojených státech amerických, kde má již stoletou tradici. V současné době funguje program v několika desítkách zemích světa na všech kontinentech. Zásahu na rozšíření programu má mezinárodní organizace Big Brother Big Sisters International (více na www.bbbsi.org). Program má mnoho variant a v každé zemi je uzpůsoben místním podmínkám. Společným jmenovatelem je cílová skupina – děti a mládež. V české republice program funguje od roku 1996 pod názvem Pět P. Česká republika (konkrétně organizace Asociace Pět P) je společně s Polskem a dalšími evropskými zeměmi členem evropské sítě Big Brothers Big Sisters European Network.

podobné bázi jako v ČR, vzor dobrovolnického programu Make a Connection²⁶ byl dokonce v ČR navržen na základě polského modelu,

- ❖ obě dvě legislativní úpravy jsou nové (český zákon vešel v platnost v roce 2002, polský v roce 2003),
- ❖ legislativní úpravy jsou značně odlišné, lze na nich proto snadněji sledovat variabilní přístupy ke stanovenému problému.

Polská legislativní úprava dobrovolnictví není samostatným zákonem. Výkon dobrovolnické služby upravuje zákon o veřejně prospěšné činnosti a dobrovolnictví, který vešel v platnost dne 24. dubna roku 2003. Zákon primárně upravuje podmínky, za kterých mohou neziskové organizace vykonávat veřejně prospěšné činnosti a jaké výhody jim z toho plynou. Dobrovolnictví a jeho úpravě je věnována třetí část tohoto zákona.

Za dobrovolníka je považována osoba, která dobrovolně a bez nároku na odměnu poskytuje služby na základě ustanovení specifikovaných v tomto zákoně. Dobrovolník musí být pro svou činnost kvalifikovaný.

Dobrovolnická služba není nijak blíže specifikována. Zákon umožňuje dobrovolnou činnost na území Polska i v zahraničí. Oblasti, ve kterých dobrovolník může pracovat jsou vymezeny obecně. Je kladen pouze důraz na to, aby nešlo o ekonomickou činnost.

Schéma vztahů mezi dobrovolníkem a organizacemi, se kterými dobrovolník přichází do styku, je jednodušší než v české legislativní úpravě. Vtahy jsou definovány pouze na úrovni dobrovolník a organizace, kde vykonává dobrovolnickou službu (polský zákon zavádí pro tyto organizace pojem „beneficiant“, podle českého zákona jde „přijímající organizaci“). Beneficientem mohou být neziskové organizace, pokud jsou vytvořeny v souladu se zákonnými ustanoveními, dále organizace veřejné a místní správy. Do modelu nevstupuje žádný prostředník ve smyslu „vysílající organizace“ dle českého zákona.

Beneficient a dobrovolník uzavírají mezi sebou smlouvu. Ta musí být písemná, pokud je dobrovolná činnost vykonávána více než 30 dnů. Ve smlouvě musí být uvedeno: stanovení rozsahu a oblasti dobrovolné činnosti, uvedení časových podmínek a ustanovení umožňující zrušení smlouvy.

Zákon stanovuje i základní povinnosti beneficianta. Většina povinností je totožná s povinnostmi, které jsou v české legislativní úpravě kladeny na vysílající organizaci. Beneficiant je povinen:

- ❖ informovat dobrovolníky o možných rizicích výkonu dobrovolnické služby a pravidlech ochrany před nimi,
- ❖ poskytnout pro výkon dobrovolnické služby bezpečné a hygienické podmínky podle pravidel, kterými se řídí poskytování těchto podmínek zaměstnancům, včetně příslušných lékařských vyšetření, osobní ochrany a zaškolení v otázkách bezpečnosti a hygieny při práci,
- ❖ krýt cestovní náklady, diety a to podle pravidel vztahujících se na řádné zaměstnance
- ❖ hradit náklady na školení dobrovolníka,

²⁶ Program Make a Connection je mezinárodní programem realizovaným společností Nokia a mezinárodní nadací International Youth Foundation. Program je zaměřen na stejnou cílovou skupinu – děti a mládež. Probíhá v několika zemích světa, v každé zemi v jiné variantě. V ČR a Polsku funguje na podobném principu. Více o české verzi programu lze nalézt na www.pripojse.cz.

❖ na žádost dobrovolníka písemně potvrdit, jaký rozsah služeb a v jaké kvalitě dobrovolník pro beneficienta vykonává.

Na rozdíl o české legislativní úpravy obsahuje polský zákona ustanovení, že části těchto povinností může být beneficient zproštěn v případě, že dobrovolník písemně potvrdí svůj souhlas s takovým postupem. To česká legislativní úprava neumožňuje.

Viděli jsme, že na rozdíl od české verze, je polská úprava obecnější a nezachází do přílišných detailů. To je podmíněno zejména faktem, že polský zákon, na rozdíl od českého, upravuje dobrovolnictví obecně, tj. je platný obecně pro všechny subjekty. Český zákon vymezuje pouze určitý jasně vymezený úsek dobrovolnictví, tj. podmínky, za kterých stát podporuje dobrovolnickou službu. Proto je český zákon více konkrétní a detailní. Polská legislativní úprava nezavazuje stát k poskytování speciálních dotací na náklady spojené s realizací dobrovolné činnosti. Předpokládá se, že prostředky na zajištění nákladů spojených s výkonem dobrovolnické služby, si beneficient zajistí z běžných dotačních titulů. Každá z uvedených verzí má zajisté své výhody i nevýhody.

III. PRAKTICKÁ ČÁST

III.1. Charakter akreditovaných organizací a programů a Výsledky roční aplikace zákona o dobrovolnické službě

Následující kapitola sleduje **první cíl mé diplomové práce** – mapuje výsledky, které zákon za dobu své existence přinesl. Daná problematika nebyla zatím nikde komplexně zpracována. Výsledný přehled by měl posloužit k základní orientaci a představě o roční působnosti zákona. Předmětem mého zájmu budou akreditované organizace a jejich programy.

Pro zpracování této části práce využívám zejména analýzy:

- ❖ „Seznamu akreditovaných organizací v oblasti dobrovolnické služby“, který je uveřejněn na www.mvcr.cz,
- ❖ informací o poskytnutých dotacích nestátním neziskovým organizacím Ministerstvem vnitra ČR²⁷,
- ❖ webových stránek samotných organizací a webových stránek MV ČR,
- ❖ osobního rozhovoru s Mgr. Natašou Diatkovou, pracovnící oddělení dobrovolnické služby, ze dne 6. srpna 2004 atd.

III. 1. 1. Počet přidělených akreditací²⁸

První akreditace byly přiděleny 26. června loňského roku. Byly celkem tři a to dvěma organizacím:

- ❖ Program Pět P – Hestia – NDC
- ❖ Dobrovolníci v nemocnicích – Hestia – NDC
- ❖ Pomoc zdravotně postiženým osobám a pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase – Sdružení pro aktivní odpočinek a integraci postižených – SOAP

Od té doby bylo do 26. srpna 2004 přiděleno celkem **56** akreditací a to **34** organizacím²⁹.

I když se původně předpokládalo, že se budou akreditovat jednotlivé organizace, praxe ukázala, že i přes velkou administrativní náročnost žádostí o akreditace, je pro organizace výhodnější³⁰ nechat si akreditovat pouze jednotlivé dobrovolnické programy. Některé organizace mají tedy více akreditací. Následující tabulka ukazuje, kolik akreditací připadá na jednotlivé organizace.

²⁷ Přehled o přidělených dotacích je přílohou č. 4 diplomové práce.

²⁸ Zpracováno na základě analýzy „Seznamu akreditovaných organizací v oblasti dobrovolnické služby“, www.mvcr.cz, 28. srpna 2004.

²⁹ MV ČR je ze zákona (§6, odst. 3) povinno vést seznam akreditovaných vysílajících organizací. Tento seznam je zveřejněn na www.mvcr.cz.

³⁰ Výhody spočívají zejména v snadnějším sledování finančních nákladů a stanovování rozpočtů na každý jednotlivé programy.

Tabulka č. 1 - **Počet akreditací v jednolitých organizacích**

Počet akreditací	Počet organizací
1	21
2	10
3	1
5	1
7	1
Celkem 56	Celkem 34

Zdroj: Seznam akreditovaných vysílajících organizací, stav 28. 8. 2004, zveřejněno na www.mvcr.cz

Vysvětlení k tabulce: Z tabulky je patrné, že organizace si žádají většinou o jednu (celkem 21 organizací) či dvě (celkem 10 organizací) akreditace. Pouze 3 organizace mají schváleno více než 3 žádosti.

III.1.1.1. ÚSPĚŠNOST SCHVALOVANÝCH ŽÁDOSTÍ O AKREDITACI

Úspěšnost při schvalování žádostí o akreditaci je velmi vysoká a to **94%**. Prozatím byly zamítnuty žádosti o akreditaci pouze třem organizacím³¹. Organizace přesto mají právo svou žádost upravit, přizpůsobit se požadovaným podmínkám a podat žádost znovu. Důvody zamítnutí žádostí bohužel MV ČR nezveřejňuje. Zprávy o zamítnutí jsou předávány pouze organizacím, kterých se vyjádření komise týká³².

³¹ Příspěvek Mgr. Radka Jiráňka, vedoucího oddělení dobrovolnické služby MV ČR, Konference „Dobrovolníci, výchova a vzdělávání ve škole i mimo školu“, Kroměříž, 18. května 2004.

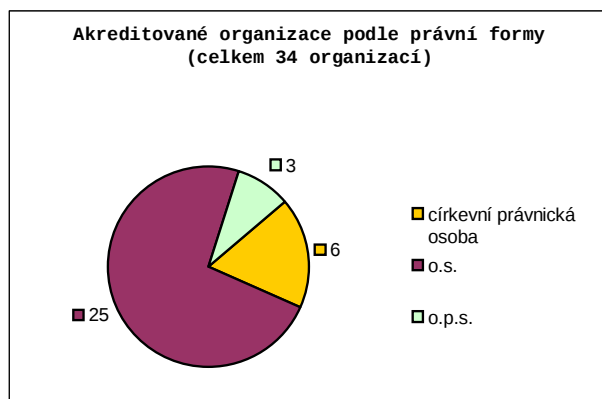
³² Rozhovor s Mgr. Natašou Diatkovou, pracovnící oddělení dobrovolnické služby MV ČR, 6. srpen 2004.

III.1.2. Charakter akreditovaných organizací a programů³³

Tato subkapitola je svou povahou spíše informačního charakteru. Snaží se přiblížit profil akreditovaných organizací a programů.

III.1.2.1. ROZDĚLENÍ AKREDITOVANÝCH ORGANIZACÍ PODLE PRÁVNÍ FORMY

Graf. č. 1

Zdroj: Seznamu akreditovaných organizací, stav k 28. 8. 2004, zveřejněno na www.mvcr.cz

³³ Zpracováno na základě analýzy „Seznamu akreditovaných organizací v oblasti dobrovolnické služby“, www.mvcr.cz, 28. srpna 2004.

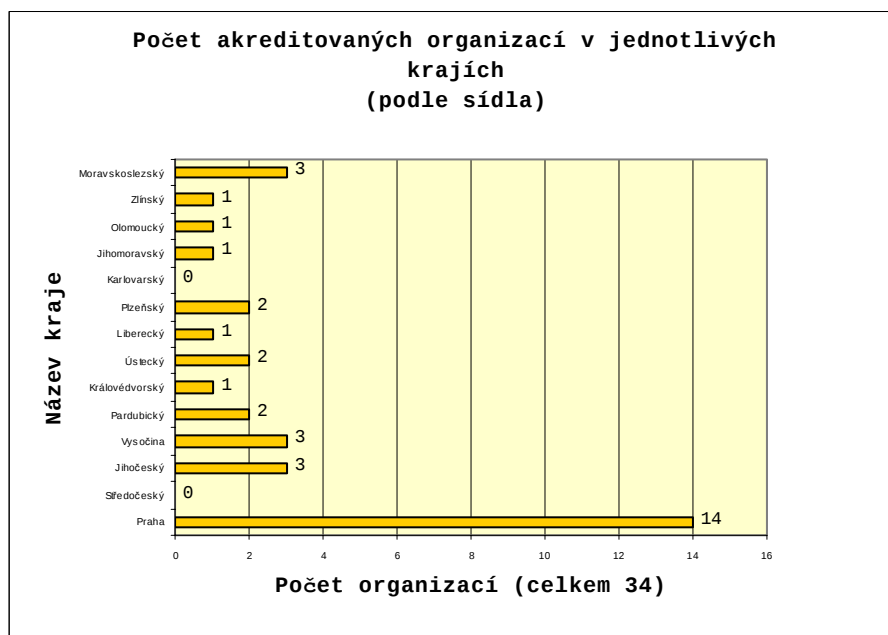
III.1.2.2. POČET ORGANIZACÍ V JEDNOTLIVÝCH KRAJÍCH ČR PODLE MÍSTA PŮSOBNOSTI

Graf č. 2 na následující stránce ukazuje počet a lokaci akreditovaných organizací podle sídla v jednotlivých krajích České republiky. Rozdělení na kraje jsem volila záměrně, aby bylo patrné, jak jsou organizace v jednotlivých regionech dobrovolníkům dostupné. Z grafu lze vyčíst, že nejvíce možností výběru mají dobrovolníci v Praze, kde má sídlo celkem 14 organizací. Ve dvou krajích – středočeském a karlovarském se dokonce žádná akreditovaná organizace nenachází. V případě středočeského kraje to spíše nevádí – možnosti nabízí blízká Praha. V případě Karlovarského kraje by to případným zájemcům o dobrovolnickou službu v akreditovaném režimu mohlo činit problémy.

III.1.2.3. POČET AKREDITOVANÝCH PROGRAMŮ PODLE MÍSTA VÝKONU DOBROVOLNICKÉ SLUŽBY

Graf č. 3 shrnuje informace o místě výkonu dobrovolnické služby v jednotlivých akreditovaných programech. Z grafu je patrné, že většina programů (celkem 23) nabízí možnost vykonávat dobrovolnickou službu v rámci celé ČR, 5 programů nabízí možnost výkonu dobrovolnické služby v zahraničí, zbytek v jednotlivých krajích ČR. Z uvedených informací tedy můžeme vyvodit závěr, že lokace sídla organizace nemusí být vždy shodná s lokací výkonu dobrovolnické služby. Jedna organizace může nabízet více akreditovaných programů s různým místem výkonu dobrovolnické služby.

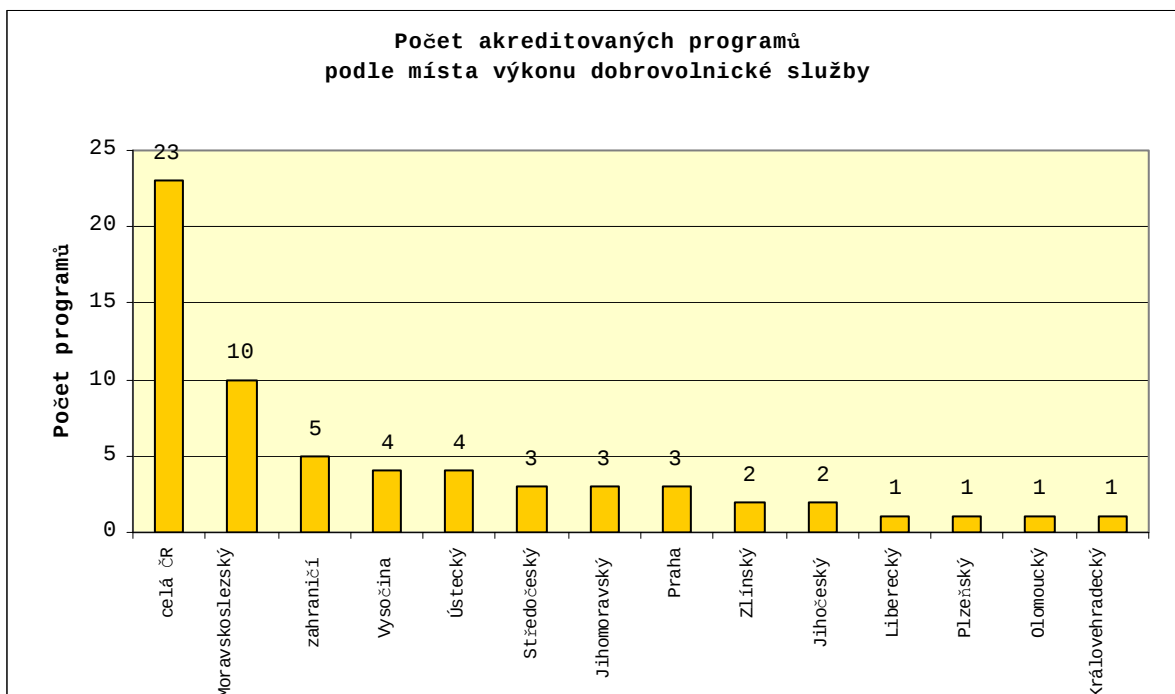
Graf č. 2 – Počet akreditovaných organizací v jednotlivých krajích (podle sídla)

Zdroj: Seznam akreditovaných organizací, stav k 28.8. 2004, zveřejněno na

www.mvcr.cz

Graf č. 3 – Počet akreditovaných programů podle místa výkonu dobrovolnické služby

Zdroj: Seznam akreditovaných organizací, stav 28.8. 2004, zveřejněno na www.mvcr.cz

III.1.2.4. AKREDITOVANÉ PROGRAMY PODLE OBLASTI ZAMĚŘENÍ

V následující tabulce můžeme sledovat četnost zaměření akreditovaných programů v jednotlivých oblastech tak, jak je definuje zákon o dobrovolnické službě. Vidíme, že převažuje pomoc osobám zdravotně postiženým, pomoc při péči o děti a mládež ve volném čase, pomoc osobám sociálně slabým a pomoc seniorům. Převažuje tedy přímá práce s klientem. Pro dobrovolníky jsou oblasti zaměřené na sociální služby, kde se pracuje přímo s klientem atraktivní. V oblasti sociálních služeb se v roce 1999 angažovalo 37,5% dobrovolníků (Frič, 2001, str.62).

Tabulka č. 2 – Akreditované programy podle oblasti zaměření

oblast	počet udělených akreditací
Pomoc osobám zdravotně postiženým	34
Pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase	31
Pomoc osobám sociálně slabým	22
Pomoc seniorům	20
Pomoc příslušníkům národnostních menšin	9
Pomoc osobám trpícím domácím násilím	8
Pomoc nezaměstnaným	8
Pomoc osobám drogově závislým	7
Pomoc při přírodních, ekologických, humanitárních katastrofách	7
Pomoc při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí	7
Pomoc imigrantům	6
Pomoc při ochraně a zlepšování životního prostředí	5
Pomoc při péči o zachování kulturního dědictví	5
Pomoc při rozvojových programech a projektech v zahraničí	5
Pomoc osobám po výkonu trestu	2

Zdroj: Interní statistika MV ČR, nepublikováno. Podklady získány od Mgr. Nataši Diatkové.

Vysvětlivky: Celkový součet v pravém sloupci tabulky neodpovídá celkovému součtu akreditovaných programů. Některé akreditované programy jsou totiž zaměřeny na více cílových skupin.

III.1.3. Dotace

Akreditovaným vysílajícím organizacím mohou být podle zákona přidělovány dotace. V zákoně jsou vyjmenovány náklady, na které jsou dotace poskytovány³⁴. Dotaci nezíská akreditovaná organizace automaticky. Musí vypracovat zvláštní **žádost o dotaci**³⁵. Termíny přijímání žádostí o dotace jsou dva – 30. listopad a 31. březen. Ministerstvo vnitra může na základě zřetele hodných okolností vyhlásit přijímání žádostí o dotaci i v dalších mimořádných termínech (Zásady poskytování dotací, čl. 3. odst.2)

Pojďme se na základě analýzy informací dostupných na www.mvcr.cz³⁶ blíže podívat na proces přidělování dotací v roce 2003 a 2004.

První dotace byly uděleny v listopadu roku 2003, tj. velmi rychle po udělení první akreditace³⁷. Oddělení dobrovolnické služby tedy dokázalo nezvykle pružně reagovat na danou situaci. Pro rok 2003 bylo ze státního rozpočtu vyčleněno na podporu dobrovolnických programů celkem 15 milionů korun. Tato částka nebyla bohužel plně využita i přesto, že požadavky akreditovaných organizací byly téměř 100% pokryty (viz níže). Ministerstvo zřejmě očekávalo ze strany neziskových organizací větší zájem o akreditaci. Celkový objem dosud přidělených dotací ukazuje následující tabulka. Z tabulky je patrné, že dotace pokrývají téměř polovinu celkových nákladů dobrovolnických programů, jejichž realizátoři o podporu požádali.

Tabulka č.3 - Dotace přidělené akreditovaným organizacím

	Celkové náklady	Požadovaná dotace	Schválená dotace
rok 2003	2 854 163 Kč	752 423 Kč	751 000 Kč
rok 2004	5 046 327 Kč	4 639 940 Kč	3 020 500 Kč
celkem	7 900 490 Kč	5 392 363 Kč	3 771 500 Kč

Zdroj: zpracováno na základě statistiky MV ČR - zdroj www.mvcr.cz, 20.8.2004

Rok 2003

V roce 2003 bylo akreditováno celkem 11 vysílajících organizací s 15 dobrovolnickými programy. Z toho využilo možnost čerpání dotace 7 organizací a to na 8 programů.

³⁴ Na co jsou dotace poskytovány lze nalézt v kapitole č. II.3.3.4.

³⁵ Podmínky přidělování dotací a formuláře k tomu určené lze nalézt na www.mvcr.cz.

³⁶ Informační materiál o poskytnutých dotacích je přílohou č.4 diplomové práce. Materiál je dostupný na www.mvcr.cz. Stav srpen 2004.

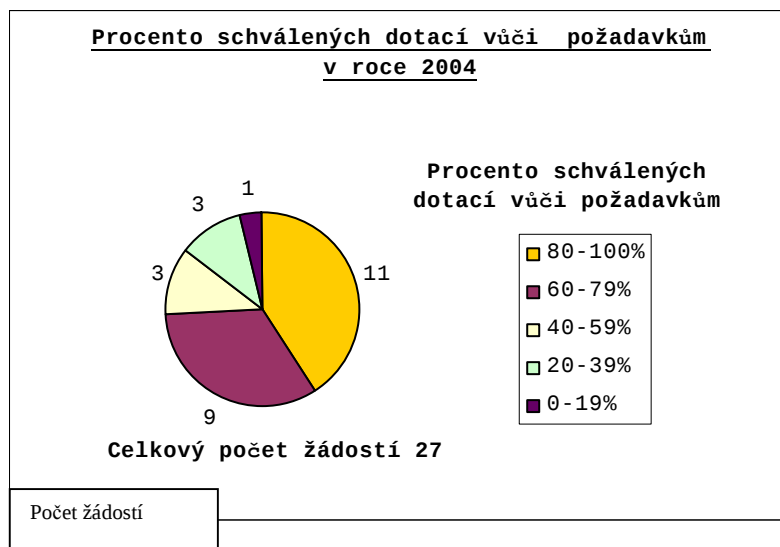
³⁷ První akreditace byly uděleny v červnu 2003.

Dotace byly přiděleny téměř ve 100 % požadované výše, což dokazují následující čísla. Celkový požadavek činil 752 423 Kč, přiděleno bylo 751 000 Kč, kráceno pouhých 1423 Kč.

Rok 2004

V roce 2004 využilo možnost čerpání dotace celkem 16 akreditovaných organizací na celkem 27 dobrovolnických programů. K 31. březnu bylo akreditováno 20 organizací s celkem 33 dobrovolnickými programy. Možnost získat dotace tedy nevyužily pouze 4 organizace. Podíl schválených dotací vůči požadavkům ukazuje následující graf.

Graf č.4 – Procento schválených dotací vůči požadavkům v roce 2004

Zdroj: zpracováno na základě statistiky MV ČR, stav 20.8. 2004

Vysvětlení grafu: Graf ukazuje z kolika procent jsou požadované dotace

schvalovány. Je vidět, že % schválených dotací je vůči požadavkům stále velmi vysoké (v roce 2003 bylo téměř stoprocentní – viz výše). Celkem 11 z 27 žádostí bylo schváleno v rozmezí 80 – 100% požadavku. Nejméně a to 17% požadavku získala pouze jedna žádost. Třem čtvrtinám projektů byl požadavek schválen z více než 50%.

I když není na dotaci právní nárok, předpokládá se, že udělením akreditace získá akreditovaná organizace možnost pravidelně si o dotace žádat a to po dobu tří let. Podíváme-li se na výši a úspěšnost při schvalování žádostí o dotace, je patrné, že organizace mohou s určitým objemem peněžních prostředků počítat, pokud se nestane nějaká nepředpokládaná událost, která by znemožnila čerpat prostředky ze státního rozpočtu. Ustanovení o udělování dotací akreditovaným organizacím je totiž přímo v samotném zákoně. Tříletá lhůta, na kterou je akreditace udělována, je vnímána jako velmi pokrokové a ojedinělé řešení. Neziskové organizace do té doby musely počítat s podporou vždy jenom v rámci jednoho rozpočtového roku.

III.2. Vyhodnocení výsledků ankety

Následující kapitola je **nejdůležitější** součástí diplomové práce a naplňuje **její druhý cíl**. Shrnuje výsledky vyhodnocení ankety **„Názory neziskových organizací na právní úpravu dobrovolnictví v České republice“**. Smyslem této kapitoly je na základě vyhodnocení ankety upozornit na **pozitivní a negativní dopady roční aplikace zákona o dobrovolnické službě, tak jak je vnímají neziskové organizace pracující s dobrovolníky**. Souhlas k pilotnímu vyhodnocení ankety jsem získala od občanského sdružení Hestia – Národní dobrovolnické centrum, které je jejím hlavním tvůrcem. Jsem za tato data velmi vděčná, protože bych jako diplomant neměla přístup k tak rozsáhlému zdroji informací.

III.2.1 Hestia – Národní dobrovolnické centrum³⁸

Vzhledem k tomu, že Hestia je hlavním iniciátorem zmíněného výzkumu, považuji za důležité její krátké představení.

Občanské sdružení Hestia – Národní dobrovolnické centrum vzniklo v roce 1993. Od roku 1998 se významně podílí na celostátním programu rozvoje dobrovolnictví. V průběhu posledních pěti let stála Hestia u počátků řady dobrovolnických programů (Program Pět P, Dobrovolníci v nemocnicích, Program Pro seniory, Dobrovolnictví nezaměstnaných), případně se spolupodílela na dalších dobrovolnických programech (Dobrovolnictví v komerčních firmách, Rozvoj občanských čtností z program Gabriel a Make a Connection podporovaných NROS).

Hestia figurovala jako partner i u založení většiny regionálních dobrovolnických center v ČR, které tvoří Koalici dobrovolnických iniciativ, jako metodickou platformu managementu dobrovolnictví. Koalice má dnes celkem padesát jedna členů.

Hestia – NDC se podílela na konzultacích při přípravě návrhu zákona o dobrovolnické činnosti 198/2002 Sb. a na veřejné diskusi, která probíhala na internetových stránkách www.dobrovolnik.cz. Hestia spolupracuje s řadou expertů na problematiku dobrovolnictví i legislativy neziskového sektoru: např. Mgr. Radek Jiránek, oddělení dobrovolnické služby MV ČR, JUDr. Lenka Deverová, právnička, JUDr. Hana Frišenská, tajemnice Rady vlády pro nestátní neziskové organizace a dalšími.

III.2.2. Anketa³⁹ „Názory neziskových organizací na právní úpravu dobrovolnictví v České republice“

Anketa „Názory neziskových organizací na právní úpravu dobrovolnictví v České republice“ vznikla v rámci grantu „Podpora příznivého legislativního a fiskálního prostředí pro NNO“, který získala Hestia od nadace VIA na začátku roku 2004. Hlavním cílem projektu je posouzení účinnosti zákona a navržení případných změn tak, aby se co nejvíce eliminovaly nežádoucí dopady a naopak podpořily pozitivní aspekty zákona o dobrovolnické službě. Jednou z metod směřujících k naplnění cíle projektu bylo vytvoření a zhodnocení uvedené ankety.

³⁸ Čerpáno z interních materiálů Hestia – Národní dobrovolnické centrum.

³⁹ Vzor ankety je přílohou č. 3 této diplomové práce.

III.2.2.1. STRUČNĚ K OBSAHU ANKETY

Na vzniku ankety se spolupodílela řada partnerů⁴⁰ a odborných konzultantů⁴¹. Já osobně jsem se také účastnila všech debat týkajících se vzniku ankety. Anketa je velmi rozsáhlá a zjišťuje celou škálu informací. Zodpovězení některých otázek předpokládá velmi dobrou znalost zákona. Autoři si při tvorbě ankety uvědomovali riziko, že některé otázky budou pro respondenty složité. Respondentům bylo nabídnuto, že mohou nejasnosti kdykoliv konzultovat s pracovníky Hestia – NDC. Přesto byla anketa takto zpracována úmyslně. Cílem nebylo zjistit ani tak statistická data, ale spíše se zaměřit na vzhled do problému a zjistit, jak organizace z pohledu laiků zákonu rozumí. Proto jsou v řadě případů voleny otevřené otázky.

Anketa se skládá z úvodního vysvětlujícího dopisu a čtyř základních částí, z nichž každá je zaměřena na určitý okruh otázek:

1. část – Identifikační údaje

Tato část obsahuje otázky zjišťující základní identifikační údaje o organizaci (název, právní forma, počet zaměstnanců atd.). Za důležitou v této části považuji otázku zjišťující, kdo dotazník vyplňoval - ta ukazuje na kompetenci a zkušenosti dané osoby.

⁴⁰ Centrum pro komunitní práci střední Morava, zastoupené Romanem Hakenem, Dobrovolnické centrum Ústí nad Labem, zastoupené Mgr. Lenkou Černou, Oddělení dobrovolnické služby MV ČR, zastoupené Mgr. Natašou Diatkovou.

⁴¹ Mezi nimi také Ing. Pajas, právník, PhDr. Kuchař, sociolog.

2. část – Dobrovolnictví ve vaší organizaci

Smyslem druhé části bylo zjistit, jaké zkušenosti má organizace vyplňující dotazník s dobrovolnictvím, jak dlouho s dobrovolníky pracuje, jakým způsobem, jaké má výsledky atd.

3. část – Obecné otázky související s dobrovolnictvím

Důvodem pro zařazení této části bylo zjistit, jak se organizace orientují v oblasti dobrovolnictví, jak rozumí základním pojmům atd.

4. část – otázky vztahující se k zákonu o dobrovolnické službě

Čtvrtá část se věnuje konkrétním otázkám vztahujícím se k platnému zákonu o dobrovolnické službě. Zjišťuje, jak zákon dobrovolnickým organizacím pomáhá a jaké v něm organizace spatřují nedostatky. **Ve své diplomové práci se zaměřuji na zpracování zejména této části ankety.**

III.2.2.2. VÝBĚR A CÍLOVÁ SKUPINA RESPONDENTŮ

Vzhledem k tomu, že neexistuje žádná centrální databáze, která by organizace pracující s dobrovolníky evidovala, bylo pro distribuci ankety využito nejrozličnějších zdrojů, kontaktů a databází – např. adresář akreditovaných neziskových organizací podle zákona o dobrovolnické službě, adresář Koalice dobrovolnických iniciativ v ČR, Adresář České rady dětí a mládeže, databáze organizací pracujících s dobrovolníky v regionálních dobrovolnických centrech, adresáře ekologických a sportovních organizací atd. Anketa byla dále zveřejněna v červnovém čísle časopisu Grantis a na webových stránkách www.hest.zc, www.adam.cz a www.dobrovolnik.cz.

Anketa nebyla cíleně zaměřena na určité typy organizací⁴² – smyslem bylo postihnout co možná nejširší okruh respondentů. Důvodem pro výběr tak širokého okruhu respondentů bylo zjištění co možná největší variability názorů týkajících se zákona o dobrovolnické službě, se kterými se bude moci dále pracovat.

⁴² Jediným kritériem bylo, aby organizace pracovala s dobrovolníky.

III.2.2.3. PRŮBĚH SBĚRU DAT, NÁVRATNOST

První vlna ankety, jejíž výsledky ve své diplomové práci zpracovávám, byla rozeslána v červnu tohoto roku do cca 300 organizací pracujících s dobrovolníky a to formou emailu nebo poštou. Organizace byly posléze opakovaně telefonicky nebo emailem vybídnuty k jejímu vyplnění. Odevzdání ankety bylo stanoveno na konec července 2004. Návratnost ankety k danému datu byla 71 vyplněných dotazníků, což je cca 26%.

III.2.3. Vyhodnocení výsledků ankety

Při vyhodnocování výsledků ankety jsem pracovala ze souborem 71 vrácených dotazníků. Nezpracovávala jsem anketu v celé její šíři, ale zaměřila jsem se zejména na její čtvrtou část, která se věnuje přímo otázkám, jenž se týkají zákona o dobrovolnické službě. Jak se předpokládalo, zpracované výsledky ankety mají charakter spíše kvalitativních výpovědí než statistických údajů. Pro prvotní vhled do tématu jsou však výsledky dostačující.

III.2.3.1 HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ A ZÚŽENÍ VYHODNOCOVANÉHO SOUBORU

Z prvotní analýzy došlých anket vyplynuly tyto základní informace. Všechny 71 organizací, které odpověděly:

- ❖ mají zkušenosti s dobrovolníky a pracují s nimi v organizacích⁴³,
- ❖ vědí o existenci zákona o dobrovolnické službě⁴⁴.

Bližší analýza anket ukázala, že z celkového počtu 71 došlých odpovědí, lze pro vyhodnocování čtvrté části ankety týkající se přímo zákona o dobrovolnické službě použít **pouze 32** došlých odpovědí. Zbytek, tj. necelých 55% odpovědí, je pro analýzu nevhodný a to z následujících důvodů:

- ❖ organizace o existenci zákona vědí, ale neznají dobře jeho obsah nebo s ním nemají bližší zkušenosti – nedokáží tudíž fundovaně odpovědět na položené otázky⁴⁵ a určit případná pozitiva či negativa zákona (celkem 35 ze 71)
- ❖ anketu vyplňovala nekompetentní⁴⁶ osoba⁴⁷ – výpovědní hodnota dotazníků proto není pro daný účel odpovídající (celkem 4 ze 71).

Po zpracování 32 pro vyhodnocení vhodných anket se ukázalo, že dvě z 32 organizací jsou svým charakterem organizacemi odpovídající typu **přijímajících organizací**⁴⁸ – podle zákona o dobrovolnické službě. Na základě tohoto zjištění jsem se rozhodla ještě pro další zúžení vyhodnoveného vzorku o tyto dvě organizace a to z následujících důvodů:

- ❖ jedná se o velmi malý vzorek organizací tohoto typu,
- ❖ akreditace podle zákona může být udělena pouze vysílajícím organizacím, o které pro účely posouzení zákona zejména jde.

III.2.3.3. PODROBNÁ ZJIŠTĚNÍ A VYHODNOCENÍ VYBRANÉHO VZORKU ODPOVĚDÍ

Z výše uvedeného vyplývá, že z celkového počtu 71 došlých odpovědí bude pro účely této diplomové práce podrobně vyhodnoceno 30 odpovědí. Jedná se o odpovědi organizací, které jsou nebo by mohly být svým založením organizacemi vysílajícími podle zákona. Z výběru jsem nevyřadila ani organizace, které svou činností odpovídají typu vysílající organizace, ale v současné situaci nemohou podle zákona o akreditaci žádat. Jejich výpovědi mohou být zajímavým zdrojem pro posouzení aplikace zákona. Složení organizací v souvislosti s akreditací je následující:

- ❖ deset organizací získalo akreditaci podle zákona,
- ❖ dvěma byla akreditace zamítnuta,

⁴³ Vyplývá to z vyhodnocení otázky 2.A.2. – viz anketa, příloha č. 3 diplomové práce.

⁴⁴ Vyplývá to z vyhodnocení otázky 4. A. – viz anketa, příloha č. 3 diplomové práce.

⁴⁵ Vyplývá to z vyhodnocení otázky 4.A. – viz anketa, příloha č. 3 diplomové práce.

⁴⁶ Ve většině případů se jednalo o člověka, který je v organizaci krátce a nemá s jejím chodem zkušenosti nebo nemá potřebné informace.

⁴⁷ Vyplývá to z vyhodnocení otázky 1.CH. – viz anketa, příloha č. 3 diplomové práce.

⁴⁸ Jsou v postavení přijímajících organizací podle zákona a pracují v akreditovaných programech. Definice přijímající organizace – viz teoretická část diplomové práce, kapitola č. II.3.3.4. Konkrétně se jedná o Fakultní nemocnici Motol v Praze a Domov důchodců v Krásném Březně.

- ❖ tři organizace si při současné podobě zákona nemohou o akreditaci požádat,
- ❖ jedna organizace si může požádat pouze na některé programy,
- ❖ čtrnáct organizací prozatím akreditaci nemá a ani o ní nežádalo.

Aplikace zákona o dobrovolnické službě se děje zejména skrze udělování akreditací vysílajícím organizacím. Předpokládám tedy, že se vzhledem k výše uvedenému složení organizací objeví v odpovědích široká škála názorů na danou problematiku, což považuji pro účely posouzení zákona za velmi důležité.

Výsledky analýzy anket – posouzení aplikace zákona z pohledu organizací pracujících s dobrovolníky

Při zpracování dotazníků jsem se soustředila zejména na pozitiva a negativa, která organizace v zákoně shledávají. Pro zjištění jsem využila kombinací všech otázek v oddíle č. 4 ankety.

SHLEDANÁ POZITIVA

Organizace existenci zákona vítají

Všech **třicet organizací** se domnívá, že legislativní úprava dobrovolnictví je potřebná⁴⁹. Pouze jedna organizace upozorňuje na fakt, že je potřeba dobrovolnictví regulovat, ale pouze jeho vybranou část. Obecná úprava dobrovolnictví by mohla přinést přílišná omezení spontaneity, které s sebou oblast dobrovolnictví přináší. Jako nejčastější důvody potřeby legislativní normy organizace uvádějí následující: potřeba vymezení základních pojmů a jejich legislativní ukotvení, potřeba vymezení pravidel a podmínek poskytování dobrovolnické služby, zajištění ochrany organizace i dobrovolníka. Vznik zákona v tomto směru organizace vítají.

Zákon většině sledovaných organizací pomáhá v jejich činnosti

Současný zákon neupravuje dobrovolnictví v obecné rovině, ale stanovuje pouze podmínky, za kterých stát podporuje dobrovolnickou službu. Proto jsem předpokládala, že v tomto směru zákon svou existencí pomáhá pouze akreditovaným organizacím. Předpoklad se ale ukázal býti mylným. Z celkového počtu 30 organizací uvádí necelé **2/3 tj. 19 organizací**, že jim zákon pomáhá v jejich činnosti⁵⁰. Z toho je 10 organizací akreditovaných a 9 neakreditovaných.

Akreditované organizace nejčastěji uvádějí, že jim získání akreditace podle zákona přineslo jistou **prestiž⁵¹ a jisté finanční prostředky⁵²**. Organizace považují za velký pokrok povinné pojištění⁵³ dobrovolníků, které lze hradit ze státní dotace. Díky získané akreditaci se jim jednodušeji jedná s úřady, přijímajícími organizacemi a dalšími partnery.

⁴⁹ Vyplývá to z vyhodnocení otázky č. 3.B.

⁵⁰ Vyplývá to z vyhodnocení otázky č. 4.B. – viz anketa, příloha č. 3 diplomové práce

⁵¹ 4 z 10 organizací.

⁵² 4 z 10 organizací.

⁵³ Pojišťování dobrovolníků bylo v době absence zákona velkým problémem – řada pojišťoven termín dobrovolník neznala a nedokázala připravit

Neakreditované organizace uvádějí, že jim zákon pomáhá nepřímo a to zejména stanovením určité **metodiky práce s dobrovolníky**⁵⁴, podle které se v budoucnu mohou řídit nebo z ní mohou čerpat – jedná se např. o vzory dokumentace, upozornění na eliminaci rizik, metodiku přímé práce s dobrovolníky atd.

Obě skupiny uvádějí jako **nejdůležitější pozitivum zákona** to, že se stát vydáním zákona přihlásil k **podpoře dobrovolnictví a uznal jeho společenský smysl**⁵⁵. To, že zákon vůbec existuje a definuje termín dobrovolník je podle výpovědí samo o sobě velkým krokem kupředu. Organizace doufají, že to napomůže obecnému rozšíření dobrovolnictví a jeho rehabilitaci ve společnosti.

SHLEDANÁ NEGATIVA⁵⁶

V zákoně zcela chybí model ohodnocování dobrovolnické činnosti⁵⁷

Celkem **19 organizací** považuje za zásadní nedostatek, že v zákoně **chybí model ohodnocování dobrovolnické činnosti**. Organizace by mohly díky platnému modelu vykazovat dobrovolnickou činnost jako zdroj příjmů či kofinancování. Zároveň by se jednalo o důležitý srovnatelný statistický údaj⁵⁸.

Ministerstvo vnitra ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí vypracovalo v roce 2004 dokument zveřejněný v metodice MPSV o poskytování státních dotací, který umožňuje akreditovaným organizacím vykázat dobrovolnickou činnost pro účely kofinancování projektů podávaných na MPSV. V dokumentu se uvádí: "Nestátní neziskový subjekt může do své spoluúčasti na projektu zahrnout i práci dobrovolníků, která je organizována podle zákona č.198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů. Náklady na jeho činnost jsou pak stanoveny na úrovni odpovídající 6 platové třídě a 6 platovému stupni dle "Stupnice platových tarifů podle platových tříd a platových stupňů", která je daná nařízením vlády č. 251/1992 Sb., o platových poměrech zaměstnanců rozpočtových a některých dalších organizací, ve znění pozdějších předpisů."

Tato ustanovení, týkající se ohodnocení dobrovolné činnosti, se vztahují pouze na akreditované organizace, kterých je jenom malá hrstka. Ustanovení MPSV tak vlastně **vylučuje a znevýhodňuje** neziskové organizace, které sice pracují s dobrovolníky podle pravidel zákona o dobrovolnické službě (uzavírají smlouvy, školí dobrovolníky atd.), ale

organizacím potřebný produkt. Se vznikem zákona se situace pozvolna mění a nabídky pojišťoven se v tomto směru rozšiřují.

⁵⁴ 5 z 9 organizací.

⁵⁵ 11 z 19 organizací.

⁵⁶ Řazeno podle četnosti odpovědí od nejvyššího k nejnižšímu.

⁵⁷ Vyplývá to z analýzy otázky č. 4.D. – viz ankety, příloha č. 3 diplomové práce.

⁵⁸ Vykazování počtu dobrovolníků může být matoucí – každý dobrovolník vykonává svou činnosti v jiném rozsahu.

prozatím akreditaci nezískaly, získat nechtěly či jí vůbec získat nemohou. Narážíme tu opět na jeden z nejdiskutovanějších problémů zákona a to na fakt, že zákon **neupravuje dobrovolnictví obecně**, ale vymezuje pouze podmínky, za kterých stát dobrovolnictví finančně podporuje. V současném pojetí zákonné úpravy dobrovolnictví však není jiný nástroj než proces akreditace, podle kterého by se neziskové organizace hodnotily nebo v rámci něhož by dokázaly, že umí profesionálně pracovat s dobrovolníky.

Akreditační proces je administrativně náročný

12 z 30 organizací považuje akreditační proces za velmi administrativně náročný. Organizace bohužel neuvádějí v jakém smyslu. Na tuto otázku by se mohl blíže zaměřit další výzkum.

Dotace nejsou přidělovány na mzdové náklady

Většina akreditovaných organizací, tj. **celkem 9** si stěžuje na fakt, že dotace na podporu dobrovolnické služby **nejsou udělovány na mzdové náklady zaměstnanců** vysílajících organizací. Akreditace přitom vyžaduje profesionální management dobrovolnictví. Ministerstvo vnitra se na tento fakt snažilo reagovat a začalo vydávat finanční prostředky na dohody o provedení práce. To ale danou situaci zcela neřeší.

Dobrovolník nemůže být zároveň členem organizace

Zákon v §3, odst. 3 uvádí: “Je-li fyzická osoba v pracovněprávním vztahu, služebním poměru, členském poměru nebo je-li žákem nebo studentem, vykonává jako dobrovolník dobrovolnickou službu mimo svůj pracovněprávní vztah, služební poměr, členský poměr, školní vzdělávání nebo studium.” **Necelé třetině organizací, tj. 9 nevyhovuje ustanovení, že dobrovolník nemůže být zároveň členem organizace.** Zákon tak podle nich vlastně popírá smysl občanských sdružení⁵⁹, která jsou na členské základně z principu postavena, **a diskriminuje dobrovolníky v členském poměru.** Řada dobrovolníků v organizacích jsou zároveň jejími členy. Paradoxně tak vznikají situace, kdy může mít jedna organizace dva druhy dobrovolníků, kteří mají různé postavení – jedni jsou v akreditovaném režimu, druzí jsou v členském poměru.

Zákon chtěl tímto ustanovením zřejmě zabránit velkým mládežnickým organizacím pracujícím s dobrovolníky v členském poměru⁶⁰ v přístupu k prostředkům ze státního rozpočtu z této dotační kapitoly. Finanční prostředky na oblast práce s dobrovolníky v členském poměru v mládežnických organizacích poskytuje totiž v hojné míře Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v rámci svých dotačních programů.

Bohužel ustanovení zákona o neslučitelnosti akreditovaného dobrovolnictví a členství se dotýká i menších organizací. Řešením této situace by mohl být připravovaný zákon, který bude obsahovat ustanovení o obecně prospěšnosti – dobrovolnická služba by pak mohla být podporována státem v případě obecně prospěšné činnosti - „členské dobrovolnictví“ by se tak mohlo rozdělit na svépomocné a obecně prospěšné.

Konstrukt vysílající a přijímající organizace je zbytečně složitý a v některých případech nevyhovující

Konstrukt vysílající a přijímající organizace považuje **7 z 30 respondentů za zbytečně složitý.** Organizacím vadí velký nepoměr povinností vysílající a přijímající organizace, vysílající organizace ručí podle zákona za vše, přijímající vlastně za nic. Přijímající organizace často potřebuje specifické školení, které jí často vysílající nedokáže zajistit, i když v zákoně je tato povinnost stanovena. V těchto případech musí spolupracovat obě dvě organizace, vysílající organizace se musí zaměřit na pečlivé vypracování smlouvy s přijímající organizací, kde stanoví z ní vyplývající práva a povinnosti.

Model vysílající a přijímající organizace byl do zákona zapracován na základě zkušeností s mezinárodními dobrovolnickými programy⁶¹, které v Čechách probíhají. Model vysílající a přijímající organizace v těchto případech dobře funguje – dobrovolník má za sebou

⁵⁹ Z předchozí kapitoly vyplývá, že občanská sdružení využívají možnosti akreditace nejčastěji. Z celkového počtu 34 akreditovaných organizací je celkem 26 organizací občanských sdružení.

⁶⁰ Např.: Organizace sdružené v České radě dětí a mládeže - Junák, Ymca, Pionýr atd.

⁶¹ Například Evropská dobrovolná služba, kterou zajišťuje agentura Mládež (více na www.youth.cz)

instituci domácí i zahraniční. Otázkou je zda tento model není vhodný právě spíše pro vysílání dobrovolníků do zahraničí.

Špatný výklad zákona, absence obecné úpravy dobrovolnictví⁶²

Pětina všech organizací (**celkem 6 ze 30**) má zkušenosti s nejasným či nesprávným výkladem zákona. Setkávají se s případy, že různé státní instituce (úřady práce, městské úřady atd.), ale i ostatní neziskové organizace nebo organizace přijímající (např. nemocnice, domovy důchodů atd.) zákonu špatně rozumí a považují akreditaci za povinnost⁶³ organizací pracujících s dobrovolníky. Akreditace je v těchto případech chápána jako určité „povolení“ k činnosti s dobrovolníky. Pokud organizace akreditaci nemá, odmítají s ní jmenované organizace spolupracovat či akreditaci vyžadují. Akreditace je přitom podle zákona o dobrovolnické službě pouze prostředkem k finančním prostředkům ze státního rozpočtu a výhodám, které ze zákona pro vysílající organizace a akreditované dobrovolníky plynou. Akreditované organizace jsou chápány jako kvalitnější než neakreditované, což může být v mnoha případech odůvodněné, ale také nemusí. Neakreditovaná organizace může pracovat stejně kvalitně jako organizace akreditovaná. Toto nesprávné chápání zákona vyplývá zřejmě z faktu, že většina zákonů České republiky se vztahuje vždy obecně na určitou konkrétní oblast. Zákon o dobrovolnické službě však neupravuje dobrovolnictví obecně, ale pouze jeho vymezenou část. Organizace si mohou vybrat, zda se podle zákona chovat budou či nikoliv. Tento fakt není veřejnosti ani řadě institucí (ať už státních či nestátních) prozatím příliš zřejmý, což může v některých případech diskriminovat neakreditované organizace.

Tato skutečnost je zřejmě způsobena neinformovaností či nepochopením zákona. Sám zákon se totiž nenazývá zákonem o dobrovolnictví, ale o dobrovolnické službě. I v důvodové zprávě k zákonu o dobrovolnické službě se na straně 1 uvádí: “Účelem navrženého zákona není upravit všechny existující, značně rozmanité formy dobrovolnické služby a případně dalších dobrovolných prací vykonávaných dobrovolníky ve prospěch společnosti a reglementovat je, ale vymezit část z nich a s nimi spojit podmínky, za kterých stát bude jejich výkon podporovat. Navrženo je, aby stát uděloval vybraným nestátním organizacím akreditaci, na základě níž by tyto akreditované organizace v podstatě organizovaly výběr a přípravu dobrovolníků v určených oblastech a vysílaly je k výkonu dobrovolnické služby s tím, že stát jim bude krýt část výdajů s tím spojených.”

Z uvedeného vyplývá, že původním záměrem zákona tedy bylo neomezovat obecně platnou legislativní úpravou rozmanité formy dobrovolnictví. Paradoxem proto je, že v praxi neakreditované organizace omezovány. Veškerá ustanovení zákona se totiž týkají pouze akreditovaných organizací a dobrovolníků fungujících v akreditovaném režimu. Otázkou tedy zůstává, zda by zákon neměl obsahovat alespoň základní obecnou úpravu dobrovolnictví, kde by byly vymezeny základní pojmy a kde by bylo jasně řečeno, že kromě dobrovolnictví v akreditovaném režimu, existují i jiné formy dobrovolnické činnosti. V současné úpravě je tento fakt zmíněn pouze nepřímo. V § 1 v odst. 2 se uvádí: „Tento zákon se nevztahuje na činnosti upravené zvláštními právními předpisy, i když tyto

⁶² Vyplývá to z vyhodnocení otázky č. 4.C. a 4.E. – viz anketa, příloha č. 3 diplomové práce

⁶³ Tuto skutečnost mohu potvrdit i z vlastní zkušenosti jako zaměstnance dobrovolnického centra. Od doby vydání zákona až do současnosti se na naše centrum pravidelně obracejí různé instituce, které zákonu rozumějí podobným způsobem – akreditaci považují za povinnost a vyžadují ji.

činnosti splňují znaky dobrovolnické služby stanovení tímto zákonem.“ Dále na „činnosti, které nesplňují znaky dobrovolnické služby stanovení tímto zákonem, i když jsou vykonávány dobrovolníky.“

Oblast činnosti dobrovolnické služby je v zákoně vymezena taxativně⁶⁴

Celkem desetina, tj. **3 organizace** upozorňují na skutečnost, že legislativní vymezení oblastí dobrovolnické služby je taxativní, tudíž nepostihuje všechny možné činnosti, ve kterých by dobrovolnická služba mohla figurovat. V taxativním výčtu chybí například péče o těžce nemocné atd. Situaci by mohla vyřešit případná novela zákona demonstrativním vymezením či připravovaný zákon, který by obsahoval ustanovení o veřejné prospěšnosti. Dobrovolnictví by pak mohlo být vykonáváno ve smyslu obecně prospěšných činností⁶⁵.

Zákon neumožňuje některým organizacím žádat o akreditaci

O akreditaci mohou žádat pouze **vybrané právní formy** organizací – občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti a církvě a náboženské společnosti nebo jejich právnické osoby. Jiným druhům organizací toto zákon neumožňuje. Na tuto skutečnost upozorňují **2 ze 30 organizací**. Z celkového počtu respondentů to není mnoho, ale to může být způsobeno faktem, že na anketu odpovídaly převážně organizace, které mají vyhovující právní formu. Dobrovolnické aktivity bývají často organizovány školami, sociálními zařízeními atd. Takovéto instituce jsou svou povahou neziskové, ale mají speciální postavení vzhledem ke státnímu rozpočtu (většinou jsou státem částečně dotovány z jiných zdrojů). Organizace řeší situaci tím, že zakládají pro svou vedlejší dobrovolnickou činnost vlastní neziskové organizace.

⁶⁴ Vyplývá to z vyhodnocení otázky č. 4.C. a 4.D. – viz anketa, příloha č. 3 diplomové práce

⁶⁵ Ty jsou však definovány prozatím pouze pro účely konkrétních zákonů – např. zákon č. 285/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech.

IV. ZÁVĚR

Hlavním tématem mé diplomové práce byl zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a jeho aplikace v praxi. Zákon o dobrovolnické službě je zcela první legislativní normou tohoto druhu a nemá v našem právní řádu žádnou tradici. Je proto potřeba výsledky jeho aplikace monitorovat a upozorňovat na pozitiva a negativa, která zákon přináší, aby byl otevřen prostor k jeho případným novelizacím. Doufám, že má diplomová práce je v tomto ohledu přínosem.

V teoretické části práce jsem se věnovala rozboru zákona a specifikaci společenského prostředí, ve kterém zákon vznikl a funguje. V praktické části jsem se soustředila na splnění dvou dílčích cílů, které jsem si vytýčila na začátku práce.

Nejdůležitější součástí diplomové práce bylo posouzení roční aplikace zákona skrze zkušenosti a názory dobrovolnických organizací formou vyhodnocení výsledků ankety „Názory neziskových organizací na právní úpravu dobrovolnictví v České republice“, kterou mi poskytlo občanské sdružení Hestia – Národní dobrovolnické centrum. Anketa byla zaslána přibližně 300 organizacím pracujícím s dobrovolníky po celé ČR. Navrátilo se 71 vyplněných anket. Z analýzy celkového počtu 71 odpovědí vyplynulo, že více jak polovina, celkem 39 organizací, tj. necelých 55% respondentů, nezná dobře obsah zákona, i když o jeho existenci ví. Tito respondenti byly pro další podrobnější zpracování ankety nevhodní, protože nedokázali z důvodu neznalosti odpovědět na otázky vztahující se k zákonu o dobrovolnické službě.

Analýza vybraného vzorku odpovědí ukázala, že téměř 100% respondentů se domnívá, že určitá právní regulace dobrovolnictví je potřebná a důležitá. To jednak z důvodů uznání dobrovolnictví jako významného a pozitivního společenského fenoménu a jednak z praktických důvodů souvisejících s organizací dobrovolnické činnosti jako např. odpovídající vymezení základních pravidel a podmínek dobrovolnické služby, ukotvení vztahů dobrovolníků a organizací, ve kterých pracují atd.

Z analýzy vyplynulo, že zákon pomáhá svou existencí nejen organizacím, které jsou akreditovány podle tohoto zákona (přináší jim finanční prostředky na zajištění dobrovolnických programů, prestiž atd.), ale nepřímě i organizacím, které akreditovány nejsou či býti z pohledu zákona nemohou (zákon podporuje rozvoj dobrovolnictví, definuje základní pojmy a stanovuje určitou metodiku, která může sloužit jako případný vzor pro organizované dobrovolnictví).

Negativa zákona neziskové organizace shledávají v absenci minimální obecné legislativní úpravy dobrovolnictví a v přílišné administrativě související s akreditačním řízením. Organizace mají negativní zkušenosti s nepochopením či špatným výkladem zákona – akreditace podle zákona je často chápána jako povinnost dobrovolnických organizací, je některými institucemi neoprávněně vyžadována. To způsobuje určitou diskriminaci neakreditovaných organizací. Respondentům dále nevyhovuje fakt, že některé organizace nemohou podle zákona o akreditaci požádat (např. z důvodů nevyhovující právní formy) a že do akreditovaného režimu nelze zařadit dobrovolníky, kteří jsou vzhledem k organizaci v členském poměru. V některých případech se jeví model vysílající a přijímající organizace jako složitý.

Dále jsem se věnovala zmapování výsledků, které za dobu krátké existence zákona přinesla jeho aplikace v praxi. Představila jsem charakter akreditovaných vysílajících organizací a jejich programů.

I přesto, že úspěšnost při schvalování žádostí o akreditaci je velmi vysoká, stejně tak jako procento přidělovaných dotací, stále se zákon týká pouze 34 neziskových organizací, což je velmi malé číslo. Ministerstvo vnitra uvádí, že za dobu existence zákona prošlo akreditovanými programy zhruba 200 dobrovolníků. Pro příklad toho, jak malý počet

dobrovolníků vykonává svou činnosti v akreditovaných programech, uvádím údaje Koalice dobrovolnických iniciativ⁶⁶. Dobrovolnickými programy koaličních partnerů prošlo v roce 2003 více než 4500 dobrovolníků. A to je pouze číslo týkající se Koalice dobrovolnických iniciativ, která sdružuje v současnosti pouze 51 organizací.

Při bližším pohledu na akreditované organizace zjistíme, že jejich převážná většina má v oblasti manažersky řízeného dobrovolnictví (na jehož principech je zákon postaven) dlouhodobou zkušenost a silné postavení ať už po stránce personálního i finančního řízení.

Možnosti dalšího zkoumání:

Zjištěné výsledky a úvaha nad daným tématem mě přivedla k řadě otázek, jež by se mohly stát předmětem dalšího zkoumání:

- ❖ Zda a proč organizace nezařazují dobrovolníky do akreditovaného režimu a z jakých důvodů?
- ❖ Zda zákon o dobrovolnické službě nenastavil příliš vysoký práh, který neziskové organizace nedokáží nebo nechtějí překročit a proč tomu tak je?
- ❖ Naopak zda není zákon pro danou oblast přiměřený a neziskové organizace nejsou vzhledem k nedostatečnému finančnímu ani odbornému zázemí schopné dostát jeho požadavkům v oblasti profesionálního managementu?

Závěrem můžeme shrnout, že vydání zákona o dobrovolnické službě svědčí o zájmu státu podpořit dobrovolnictví a uznat jej jako významný společenský fenomén.

⁶⁶ Koalice dobrovolnických iniciativ je volným sdružením organizací, které mají za cíl podporovat rozvoj dobrovolnictví a dobrovolných programů v ČR. Více na www.hest.cz

SEZNAM POUŽITÉ BIBLIOGRAFIE A ZDROJŮ:

Literatura a publikace:

1. Dohnalová, M., ed. (2002): Občanský sektor - studie a souvislosti, sborník textů. Praha: Moravská expedice.
2. Frič, P. (1998): Aktivita a potřeby neziskových organizací v ČR. Praha: Agnes, ICN
3. Frič, P., ed. (2000): Strategie rozvoje neziskového sektoru. Praha: Fórum dárců
4. Frič, P., ed. (2001): Dárcovství a dobrovolnictví v České republice. Praha: NROS, Agnes
5. Kolektiv autorů (2001): Dobrovolníci v neziskových organizacích. Praha: ICN
6. Malina, J., ed. (2003): Panoráma biologické a sociokulturní antropologie - Občanská společnost: Minulost - současnost - budoucnost. Brno: Nadace Universitas Masarykiana
7. Mezinárodní rok dobrovolníků v ČR 2001 (2002), Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí
8. Potůček, M. (1997): Nejen trh - role trhu, státu a občanského sektoru v proměnách české společnosti. Praha: Sociologické nakladatelství
9. Tošner, J., Sozanská, O. (2002): *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál

Články a časopisy:

1. Horáková, L.: Potřebujeme zákon o dobrovolné službě nebo ne? Grantis - měsíčník neziskového sektoru. Praha: ICN, 2001, č. 5, str.8 – 9
2. Frištenská, H.: Zákon o dobrovolnické službě. Grantis – měsíčník neziskového sektoru. Praha: ICN, 2002, č. 7-8, str. 10 - 11
3. Jiránek, J.: Akreditace dobrovolnické služby. Grantis - měsíčník neziskového sektoru. Praha: ICN, 2003, č. 11, str. 5 - 7
4. Jiránek, J. : O aplikaci zákona o dobrovolnické službě. Grantis - měsíčník neziskového sektoru. Praha: ICN, 2002, č. 12, str. 7 - 8.
5. SEAL, Social Economy and Law - A Journal on the Law of Foundations, Associations, and other Non-Profit Organizations - Volunteerism and the legal environment (2001). Brusel: European Foundation Centre.
6. Tutr, V.: Právní rámec dobrovolnických aktivit v České republice, www.dobrovolnik.cz, 2. 10. 2001

7. Valoušek, J. : Zákon o dobrovolnictví. Grantis - měsíčník neziskového sektoru. Praha: ICN, ročník XII, 2004, č. 5, str. 18 - 19.

Webové stránky

1. www.mvcr.cz (Ministerstvo vnitra České republiky)
2. www.dobrovolnik.cz (portál o dobrovolnictví)
3. www.hest.cz (Hestia - Národní dobrovolnické centrum)
4. www.ecn.cz (Econnect)
5. www.volunteernet.ecn.cz
6. www.wordvolunteerweb.org
7. www.psp.cz (Poslanecká sněmovna České republiky)

Ostatní zdroje:

1. Pokyn ministra vnitra č. 18 ze dne 14. března 2003, dokument MV ČR, dostupné na www.mvcr.cz
2. Pravidla pro udělení akreditace vysílajícím organizacím, dokument MV ČR, dostupné na www.mvcr.cz
3. Jednací řád akreditační komise, dokument MV ČR, dostupné na www.mvcr.cz
4. Statut akreditační komise, dokument MV ČR, dostupné na www.mvcr.cz
5. Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů ze dne 24. dubna 2002, sbírka zákonů
6. Zásady poskytování dotací a hospodaření s neinvestičními dotacemi ze státního rozpočtu České republiky v akreditovaných vysílajících organizacích v oblasti dobrovolnické služby, dokument MV ČR, dostupné na www.mvcr.cz

SEZNAM GRAFICKÝCH SCHÉMAT, TABULEK A GRAFŮ

Název objektu	Strana v textu
Grafické schéma č. 1 – Schéma vztahů mezi dobrovolníkem, vysílající a přijímající organizací podle zákona o dobrovolnické službě	29
Tabulka č. 1 – Počet akreditací v jednotlivých organizacích	38
Tabulka č. 2 – Akreditované programy podle oblasti zaměření	43
Graf. č. 1 - Akreditované organizace podle právní formy	40
Graf č. 2 – Počet akreditovaných organizací v jednotlivých krajích (podle sídla)	42
Graf č. 3 – Počet akreditovaných programů podle místa výkonu dobrovolnické služby	42
Graf č. 4 – Procento schválených dotací vůči požadavkům v roce 2004	46

SEZNAM PŘÍLOH:

Příloha č. 1 – Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a změně některých zákonů

Příloha č. 2 – Žádost o udělení akreditace vysílající organizaci v oblasti dobrovolnické služby

Příloha č. 3 – Anketa „Názory neziskových organizací na právní úpravu dobrovolnictví v České republice“

Příloha č. 4 – Informace o poskytnutých dotacích, materiál MV ČR, stav srpen 2004

PŘÍLOHA Č. 1

ZÁKON Č. 198/2002 SB., O DOBROVOLNICKÉ SLUŽBĚ A ZMĚNĚ NĚKTERÝCH ZÁKONŮ

198/2002 Sb.

ZÁKON

ze dne 24. dubna 2002

o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě)

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

DOBROVOLNICKÁ SLUŽBA

§ 1

Předmět úpravy

(1) Tento zákon upravuje podmínky, za kterých stát podporuje dobrovolnickou službu organizovanou podle tohoto zákona a vykonávanou dobrovolníky bez nároku na odměnu.

(2) Tento zákon se nevztahuje na

- a) činnosti upravené zvláštními právními předpisy, i když tyto činnosti splňují znaky dobrovolnické služby stanovené tímto zákonem,
- b) činnosti, které nesplňují znaky dobrovolnické služby stanovené tímto zákonem, i když jsou vykonávány dobrovolníky.

Vymezení pojmů

§ 2

(1) Dobrovolnickou službou je činnost, při níž dobrovolník poskytuje

- a) pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,11

- b) pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v písmenu a), nebo
- c) pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.

(2) Za dobrovolnickou službu uvedenou v odstavci 1 se nepovažuje činnost týkající se uspokojování osobních zájmů, anebo je-li vykonávána v rámci podnikatelské nebo jiné výdělečné činnosti anebo v pracovněprávním vztahu, služebním poměru nebo členském poměru.

(3) Dobrovolnická služba je podle své povahy krátkodobá nebo, je-li vykonávána po dobu delší než 3 měsíce, dlouhodobá.

§ 3

(1) Dobrovolníkem může být fyzická osoba

a) starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky,

b) starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí,

která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu.

(2) Dobrovolník vykonává dobrovolnickou službu na základě smlouvy¹⁾ uzavřené s vysílající organizací; v případě dlouhodobé dobrovolnické služby nebo v případě krátkodobé dobrovolnické služby, k jejímuž výkonu je dobrovolník vyslán do zahraničí, musí být tato smlouva písemná.

(3) Je-li fyzická osoba v pracovněprávním vztahu, služebním poměru, členském poměru nebo je-li žákem nebo studentem, vykonává jako dobrovolník dobrovolnickou službu mimo svůj pracovněprávní vztah, služební poměr, členský poměr, školní vzdělávání nebo studium.

(4) Výkon vojenské činné služby nebo civilní služby je překážkou výkonu dobrovolnické služby.

§ 4

(1) Vysílající organizací podle tohoto zákona je právnická osoba se sídlem v České republice, která dobrovolníky vybírá, eviduje, připravuje pro výkon dobrovolnické služby a uzavírá s nimi smlouvy o výkonu dobrovolnické služby za podmínky, že má udělenou akreditaci (§ 6).

(2) Přijímající organizací podle tohoto zákona je osoba, pro jejíž potřebu je dobrovolnická služba vykonávána, způsobilá uzavřít smlouvu s vysílající organizací a schopná dostát závazkům z této smlouvy.

(3) Vysílající organizace může vedle smluv uzavíraných s přijímajícími organizacemi uzavřít smlouvy i s dobrovolníky o výkonu dobrovolnické služby v její prospěch. Podmínkou je, že předmětem těchto smluv uzavíraných s přijímajícími organizacemi a s dobrovolníky je týž druh dobrovolnické služby a že dobrovolník není členem vysílající organizace ani k ní nemá jiný právní vztah. V těchto případech pro vztah mezi

dobrovolníkem a organizací, v jejíž prospěch dobrovolník dobrovolnickou službu vykonává, platí přiměřeně ustanovení o právech a povinnostech vysílající i přijímající organizace a ustanovení o právech a povinnostech dobrovolníka.

Smlouvy

§ 5

(1) Pro výkon krátkodobé dobrovolnické služby, nejde-li o dobrovolnickou službu, k jejímuž výkonu je dobrovolník vyslán do zahraničí, musí být mezi dobrovolníkem a vysílající organizací sjednáno alespoň místo, předmět a doba výkonu dobrovolnické služby, a podle povahy dobrovolnické služby též poskytnutí pracovních prostředků a ochranných pracovních prostředků dobrovolníkovi, popřípadě předložení výpisu z evidence Rejstříku trestů ne staršího než 3 měsíce a potvrzení o zdravotním stavu dobrovolníka ne starší než 3 měsíce [odstavec 2 písm. b) bod 3].

(2) Smlouva mezi dobrovolníkem a vysílající organizací o výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby nebo krátkodobé dobrovolnické služby, k jejímuž výkonu je dobrovolník vyslán do zahraničí, musí vždy obsahovat

a) jméno, příjmení, rodné číslo nebo, není-li přiděleno, datum narození, místo trvalého pobytu dobrovolníka a název a sídlo vysílající organizace,

b) ujednání

1. o účasti na předvstupní přípravě organizované vysílající organizací; součástí předvstupní přípravy musí být podle povahy dobrovolnické služby i informování dobrovolníka o možných rizicích spojených s výkonem dobrovolnické služby, která by mohla ohrozit život nebo zdraví dobrovolníka,

2. podle povahy dobrovolnické služby o předložení výpisu z evidence Rejstříku trestů ne staršího než 3 měsíce a o předložení písemného prohlášení, že v době sjednání smlouvy není proti dobrovolníkovi vedeno trestní řízení,

3. podle povahy dobrovolnické služby o předložení potvrzení o zdravotním stavu dobrovolníka ne starší než 3 měsíce, ve kterém registrující lékař na základě posouzení zdravotního stavu dobrovolníka vymezí činnosti, které s ohledem na svůj zdravotní stav není dobrovolník schopen vykonávat,

4. podle povahy dobrovolnické služby o předložení potvrzení o seznámení dobrovolníka s prevencí infekčních nemocí včetně antimalarické prevence (profilaxe), vyžadují-li to podmínky území, ve kterém má dobrovolník působit, jako podmínkách pro účast v dobrovolnické službě,

c) místo, předmět a dobu výkonu dobrovolnické služby v rámci určitého programu nebo projektu dobrovolnické služby,

d) způsob stravování a ubytování dobrovolníka,

e) závazek dobrovolníka vrátit poměrnou část výdajů vynaložených vysílající organizací, pokud předčasně ukončí výkon dobrovolnické služby z jiných než zřetele hodných důvodů,

f) podle povahy dobrovolnické služby ujednání o náhradách výdajů spojených s nezbytnou přípravou na účast dobrovolníka v určitém programu nebo projektu dobrovolnické služby, o náhradě nákladů spojených s cestou na místo působení v zahraničí a zpět, o kapesném ke krytí běžných výdajů na místě působení, o poskytnutí pracovních prostředků a osobních ochranných pracovních prostředků,

g) podle povahy dobrovolnické služby rozsah pracovní doby, doby odpočinku, podmínky pro udělení dovolené a důvody, za kterých lze výkon dobrovolnické služby předčasně ukončit.

(3) Smlouva mezi dobrovolníkem a vysílající organizací o výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby může obsahovat rovněž ujednání, že dobrovolník před vysláním k

výkonu dobrovolnické služby podá přihlášku k účasti na důchodovém pojištění, splňuje-li podmínky podle zvláštního právního předpisu,²⁾ a závazek vysílající organizace platit za něho pojištění na důchodové pojištění stanovené alespoň z minimálního vyměřovacího základu,³⁾ je-li dlouhodobá dobrovolnická služba vykonávána alespoň v rozsahu překračujícím v průměru 20 hodin v kalendářním týdnu.

(4) Dobrovolníkovi za výkon dobrovolnické služby nenáleží odměna.

(5) Při sjednání rozsahu pracovní doby, doby odpočinku, podmínek pro udělení dovolené a pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci se použijí přiměřeně pracovněprávní předpisy a při sjednání výše kapesného se použijí přiměřeně předpisy o cestovních náhradách.

Vysílající organizace

§ 6

(1) Vysílající organizaci uděluje akreditaci Ministerstvo vnitra (dále jen "ministerstvo"). Ministerstvo uděluje akreditaci na návrh akreditační komise složené po 1 zástupci Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva vnitra, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva kultury, Ministerstva financí, Rady vlády pro nestátní neziskové organizace; akreditační komise je poradním orgánem ministerstva.

(2) Ministerstvo udělí akreditaci podle odstavce 1 organizaci, která je občanským sdružením, obecně prospěšnou společností, církví nebo náboženskou společností nebo církevní právnickou osobou církve nebo náboženské společnosti, pokud doloží, že je schopna s ohledem na kvalifikační složení svých orgánů, zaměstnanců nebo členů, konkrétní projekty nebo programy dobrovolnické služby a finanční způsobilost organizovat přípravu a provádění dobrovolnické služby a plnit další povinnosti vyplývající z tohoto zákona. Akreditace se uděluje na dobu 3 let.

(3) Ministerstvo vede seznam vysílajících organizací, kterým udělilo akreditaci. Tento seznam je veřejným seznamem přístupným elektronicky. Jeho součástí je i vymezení jednotlivých druhů dobrovolnické služby a jejich zaměření, jejichž organizování a zajišťování vysílající organizace provádí.

§ 7

(1) Vysílající organizace je povinna uzavřít před vysláním dobrovolníka k výkonu dobrovolnické služby pojistnou smlouvu kryjící odpovědnost za škodu na majetku nebo na zdraví, kterou dobrovolník při výkonu dobrovolnické služby způsobí sám nebo mu bude při výkonu dobrovolnické služby způsobena. Dobrovolník odpovídá pouze za škodu způsobenou úmyslně.

(2) Vysílající organizace před vysláním dobrovolníka k výkonu dobrovolnické služby do zahraničí sjedná podle povahy dobrovolnické služby a podmínek státu, v němž má být dobrovolnická služba vykonávána, v tomto státě zdravotní pojištění dobrovolníka.

(3) Vysílající organizace odpovídá dobrovolníkovi za to, že vykonává-li dobrovolnickou službu mimo obec svého trvalého pobytu, bude podle povahy dobrovolnické služby řádně a ve zdravotně nezávadném prostředí ubytován a že dobrovolnickou službu bude v závislosti na její povaze vykonávat v podmínkách neohrožujících jeho život nebo zdraví.

(4) Vysílající organizace smí uzavřít smlouvu podle § 5 s dobrovolníkem, který v době, v níž má být smlouva uzavřena, nedosáhl věku 18 let, jen s písemným, úředně ověřeným souhlasem jeho zákonného zástupce nebo se souhlasem jeho zákonného zástupce zapsaným u vysílající organizace do protokolu; bez tohoto souhlasu je smlouva neplatná.

(5) S dobrovolníkem mladším 18 let nesmí být sjednán výkon takové dobrovolnické služby, která by byla nepřiměřená anatomickým, fyziologickým a psychickým zvláštnostem jeho věku nebo při níž by byl vystaven zvýšenému nebezpečí úrazu nebo jinému poškození zdraví; dobrovolník v tomto věku nesmí být vyslán k výkonu dobrovolnické služby do zahraničí.

(6) Vysílající organizace je povinna při výběru dobrovolníků, s nimiž uzavře smlouvu, a při sjednávání podmínek výkonu dobrovolnické služby uplatnit rovné zacházení, s výjimkou případu, kdy to povaha dobrovolnické služby neumožňuje.

§ 8

(1) Vysílající organizace uzavře před vysláním dobrovolníka na místo jeho působení písemnou smlouvu s přijímající organizací, v níž s ohledem na povahu určitého programu nebo projektu dobrovolnické služby navzájem dohodnutého s přijímající organizací, sjedná zejména podmínky výkonu dobrovolnické služby, předmět a dobu výkonu dobrovolnické služby, způsob ubytování a stravování dobrovolníků, jejich vybavení pracovními prostředky a osobními ochrannými pracovními prostředky, způsob ověřování průběhu dobrovolnické služby vysílající organizací za účelem kontroly dodržování smlouvy a hodnocení práce dobrovolníků. Součástí smlouvy mezi vysílající a přijímající organizací musí být rovněž ujednání o povinnosti přijímající organizace informovat vysílající organizaci o rizicích, která mohou ohrozit život nebo zdraví dobrovolníka, vzniklých v průběhu výkonu dobrovolnické služby, a přijmout neprodleně opatření, která tato rizika vyloučí, a v případě neodstranitelných rizik omezí.

(2) Vysílající organizace nesmí uzavřít smlouvu s přijímající organizací, jejímž předmětem činnosti je podnikání, anebo na výkon takové dobrovolnické služby, jejímž účelem by bylo nahradit činnosti vykonávané jinak u přijímající organizace osobami v pracovněprávním vztahu, služebním nebo členském poměru, anebo zajišťované pro přijímající organizaci jinými osobami v rámci jejich podnikání.

(3) Vysílající organizace jsou povinny vhodným způsobem zveřejňovat roční výroční zprávy o své činnosti nejpozději do 30. června následujícího kalendářního roku.

§ 9

(1) Pokud ministerstvo zjistí, že vysílající organizace, která má udělenou akreditaci, přestala splňovat podmínky stanovené tímto zákonem pro udělení akreditace (§ 6 odst. 2) nebo přes upozornění ze strany ministerstva nadále neplní povinnosti stanovené tímto zákonem, akreditaci této organizace po projednání v akreditační komisi zruší; přitom dbá, aby tím nebylo dotčeno splnění závazků vyplývajících z uzavřených smluv.

(2) Zanikne-li vysílající organizace, s níž má dobrovolník uzavřenu smlouvu podle § 5, přecházejí práva a povinnosti z této smlouvy na jejího právního nástupce, a není-li ho, na stát; ministerstvo poté bez zbytečného odkladu smluvně převede tato práva a povinnosti na jinou vhodnou vysílající organizaci.

(3) Ministerstvo je oprávněno z vlastního nebo jiného podnětu ověřovat, zda vysílající organizace plní podmínky stanovené tímto zákonem; postupuje přitom podle zákona o státní kontrole.

§ 10

Využívání dobrovolnické služby státem a územními samosprávnými celky

Státní orgány, organizační složky státu, orgány a organizační složky územních samosprávných celků mohou využívat dobrovolnickou službu v mezích své zákonné působnosti k účelům stanoveným v § 2; v tomto případě mají postavení přijímající organizace podle tohoto zákona. Mohou rovněž, zejména při organizování dobrovolnické

služby do zahraničí, bezúplatně zprostředkovat uzavření smlouvy mezi vysílající organizací se sídlem v České republice a přijímající organizací.

§ 11

Dotace

(1) Ministerstvo může poskytnout vysílajícím organizacím dotaci ke krytí

a) pojistného placeného na základě pojistné smlouvy uzavřené vysílající organizací podle § 7 odst. 1,

b) části výdajů spojených s evidencí dobrovolníků, s jejich přípravou pro výkon dobrovolnické služby a se zajišťováním výkonu dobrovolnické služby,

c) pojistného na důchodové pojištění placeného podle § 5 odst. 3 za dobrovolníka, a to ve výši pojistného stanoveného z minimálního vyměřovacího základu,³⁾ pokud je dlouhodobá dobrovolnická služba vykonávána alespoň v rozsahu překračujícím v průměru 20 hodin v kalendářním týdnu.

(2) Dotace podle odstavce 1 je v průběhu kalendářního roku vysílajícím organizacím poskytována zálohově, a po skončení kalendářního roku ji vysílající organizace zúčtují podle skutečně vynaložených výdajů, počtu skutečně vyslaných dobrovolníků k výkonu dobrovolnické služby a skutečně zaplaceného pojistného na důchodové pojištění ve výši podle odstavce 1 písm. c). Vysílající organizace sdělí ministerstvu na základě jeho výzvy údaje potřebné pro výpočet výše dotace a zálohy na ni.

(3) Dotace podle odstavce 1 se za příslušný kalendářní rok neposkytne vysílající organizaci, pokud sjedná nebo obdrží úplatu nebo jinou penězi ocenitelnou výhodu od přijímající organizace.

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o veřejném zdravotním pojištění

§ 12

V § 7 odst. 1 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 242/1997 Sb., zákona č. 127/1998 Sb. a zákona č. 155/2000 Sb., se tečka za písmenem m) nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno n), které zní:

"n) osoby vykonávající dlouhodobou dobrovolnickou službu na základě smlouvy s vysílající organizací, které byla udělena akreditace Ministerstvem vnitra, v rozsahu překračujícím v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu, pokud není dobrovolník plátcem pojistného podle § 5 nebo za něj není plátcem pojistného stát podle předchozích písmen a) až m).".

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona o důchodovém pojištění

§ 13

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění zákona č. 134/1997 Sb., zákona č. 289/1997 Sb., zákona č. 224/1999 Sb., zákona č. 18/2000 Sb., zákona č. 118/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 166/2001 Sb., zákona č. 188/2001 Sb. a zákona č. 353/2001 Sb., se mění takto:

1. V § 6 odst. 1 se tečka za písmenem c) nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno d), které včetně poznámky pod čarou č. 6a) zní:

"d) výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby na základě smlouvy uzavřené s vysílající organizací podle zvláštního právního předpisu;6a) za dobu přede dnem podání přihlášky je účast na pojištění možná nejvýše v rozsahu dvou let bezprostředně před tímto dnem.

6a) Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě).".

2. V § 6 odst. 2 se věta první nahrazuje touto větou: "Pojištění jsou účastny též ostatní osoby starší 18 let, jestliže podaly přihlášku k účasti na pojištění".

3. V § 107 se odstavec 4 zrušuje.

ČÁST ČTVRTÁ

Změna zákona o zaměstnanosti

§ 14

V § 13 odst. 2 zákona č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, ve znění zákona č. 578/1991 Sb. a zákona č. 160/1995 Sb., se tečka na konci písmene g) nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno h), které zní:

"h) výkonu dlouhodobé dobrovolnické služby v rozsahu překračujícím v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu na základě smlouvy dobrovolníka s vysílající organizací, které byla udělena akreditace Ministerstvem vnitra."

ČÁST PÁTÁ

Změna zákona o daních z příjmů

§ 15

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona č. 35/1993 Sb., zákona č. 96/1993 Sb., zákona č. 157/1993 Sb., zákona č. 196/1993 Sb., zákona č. 323/1993 Sb., zákona č. 42/1994 Sb., zákona č. 85/1994 Sb., zákona č. 114/1994 Sb., zákona č. 259/1994 Sb., zákona č. 32/1995 Sb., zákona č. 87/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 149/1995 Sb., zákona č. 248/1995 Sb., zákona č. 316/1996 Sb., zákona č. 18/1997 Sb., zákona č. 151/1997 Sb., zákona č. 209/1997 Sb., zákona č. 210/1997 Sb., zákona č. 227/1997 Sb., zákona č. 111/1998 Sb., zákona č. 149/1998 Sb., zákona č. 168/1998 Sb., zákona č. 333/1998 Sb., zákona č. 63/1999 Sb., zákona č. 129/1999 Sb., zákona č. 144/1999 Sb., zákona č. 170/1999 Sb., zákona č. 225/1999 Sb., nálezu Ústavního soudu uveřejněného pod č. 3/2000 Sb., zákona č. 17/2000 Sb., zákona č. 27/2000 Sb., zákona č. 72/2000 Sb., zákona č. 100/2000 Sb., zákona č. 103/2000 Sb., zákona č. 121/2000 Sb., zákona č. 132/2000 Sb., zákona č. 241/2000 Sb., zákona č. 340/2000 Sb., zákona č. 492/2000 Sb., zákona č. 117/2001 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 239/2001 Sb., zákona č. 453/2001 Sb., zákona č. 483/2001 Sb., zákona č. 50/2002 Sb., zákona č. 128/2002 Sb. a zákona č. 210/2002 Sb., se mění takto:

1. V § 4 odst. 1 se tečka za písmenem zi) nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno zj), které včetně poznámky pod čarou č. 4h) zní:

"zj) plnění poskytované v souvislosti s výkonem dobrovolnické služby podle zvláštního právního předpisu.4h)

4h) Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě).".

2. V § 19 odst. 1 se tečka za písmenem zb) nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno zc), které zní:

"zc) příjmy plynoucí v souvislosti s výkonem dobrovolnické služby poskytované podle zvláštního právního předpisu.4h)".

ČÁST ŠESTÁ

Změna zákona o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí

§ 16

V § 20 odst. 15 zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění zákona č. 117/2001 Sb., se za slovo "účely" vkládají slova ", , bezúplatné nabytí majetku v souvislosti s výkonem dobrovolnické služby poskytované podle zvláštního právního předpisu^{13b)}".Poznámka pod čarou č. 13b) zní:

"13b) Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě).".

Dosavadní poznámka pod čarou č. 13b) se označuje jako poznámka pod čarou č. 13c), a to včetně odkazu na poznámku pod čarou.

ČÁST SEDMÁ

ÚČINNOST

§ 17

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2003.

Klaus v. r.

Havel v. r.

v z. Rychetský v. r.

1) Občanský zákoník.

2) § 6 odst. 1 písm. d) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

3) § 3 odst. 3, § 5b a 16 zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

PŘÍLOHA Č. 2

ŽÁDOST O UDĚLENÍ AKREDITACE VYSÍLAJÍCÍ ORGANIZACI V OBLASTI DOBROVOLNICKÉ SLUŽBY

**Žádost o udělení akreditace vysílající organizaci
v oblasti dobrovolnické služby
(žádost je podávána na základě zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě
a o změně některých zákonů)**

1. Žadatel

1.1) Název žadatele:
1.2) Právní forma:

1.3) IČO:
1.4) Adresa žadatele: www Telefon Fax E-mail
1.5) Statutární orgány:
1.6) Jméno osoby zodpovědné za akreditaci:
1.7) Přímé spojení na osobu zodpovědnou za akreditaci:
1.8) Datum a podpis statutárního nebo výkonného zástupce organizace:
1.9) Datum a podpis osoby zodpovědné za akreditaci:

2. Náležitosti nutné k udělení akreditace

Žadatel rozvede tuto kapitolu podle potřeby.

2.1) Popis projektu nebo programu, ve kterém se žádá o udělení akreditace:
2.2) Jméno osoby zodpovědné za realizaci konkrétního projektu nebo programu dobrovolnické služby:
2.3) Přímé spojení na osobu zodpovědnou za realizaci konkrétního projektu nebo programu dobrovolnické služby:
2.4) Povaha dobrovolnické služby: (krátkodobá nebo dlouhodobá)
2.5) Oblast dobrovolnické služby: (oblast je vymezena v § 2 odst. 1 zákona o dobrovolnické službě)

2.6) Místo výkonu dobrovolnické služby: (v tuzemsku nebo v zahraničí, uvedení konkrétní lokality)
2.7) Způsob přípravy dobrovolníků: (včetně uvedení jména a kvalifikační způsobilosti osoby zodpovědné za přípravu, délka přípravy a další specifikace)
2.8) Možná rizika dobrovolnické služby: (zranění, majetková odpovědnost, fyzická náročnost, jazykové a profesní dovednosti a další)
2.9) Soupis předpokládaných nutných dokumentů pro výkon dobrovolnické služby podle její povahy: (jedná se o dokumenty, které bude dobrovolník při zájmu o výkon dobrovolnické služby předkládat – např. výpis z rejstříku trestů, zdravotní potvrzení o způsobilosti, potvrzení o očkování apod.)
2.10) Způsob zajištění stravování:
2.11) Způsob zajištění ubytování:
2.12) Způsob zajištění dopravy:
2.13) Pracovní doba a doba odpočinku:
2.14) Předpokládané finanční výdaje na výběr a evidenci dobrovolníků: (roční kalkulace)
2.15) Předpokládané finanční výdaje na přípravu dobrovolníků (školení apod.): (roční kalkulace)
2.16) Předpokládané finanční výdaje na účast dobrovolníka v projektu,

programu dobrovolnické služby po dobu trvání akreditace: (tříletá kalkulace)
2.17) Způsob finančního krytí dobrovolnických aktivit (vlastní finanční zdroje, granty, dotace – schválené, očekávané) po dobu trvání akreditace: (tříletá kalkulace)
2.18) Podmínky případného udělování kapesného dobrovolníkům: (viz. § 5 odst. 2 písm. f zákona o dobrovolnické službě)
2.19) Druhy pojištění (pojištění odpovědnosti za škodu na majetku nebo zdraví, pojištění zdravotní při vyslání do zahraničí, účast na důchodovém pojištění) a jeho předpokládané finanční krytí a smluvní zabezpečení:
2.20) Popis způsobu vyrovnání všech závazků dobrovolníka, pokud dobrovolnickou službu předčasně ukončí z jiných než zřetele hodných důvodů:
2.21) Způsob vedení evidence a databáze dobrovolníků:
2.22) Plán spolupráce s přijímajícími organizacemi:
2.23) Způsob kontroly činnosti dobrovolníků:
2.24) Způsob ověřování dodržování smluv uzavřených mezi vysílající a přijímající organizací:
2.25) Hodnocení činnosti dobrovolníků: (včetně zajištění supervize dobrovolníků)
2.26) Popis postupu v případě zániku organizace, včetně smluvního zajištění nástupnické organizace i s jejími kontaktními údaji:
2.27) Datum a podpis osoby zodpovědné za realizaci konkrétního projektu

nebo programu dobrovolnické služby:

3. Přílohy

(1 originál, 8 kopií):

3.1) Zakládací listina, statut nebo stanovy organizace (ověřená kopie).

3.2) Doklad o přidělení Identifikačního čísla (kopie).

3.3) Výroční zprávy (pokud existují) za poslední 3 roky, pokud organizace existuje alespoň 3 roky, pokud existuje kratší dobu, tak výroční zprávy za příslušné kalendářní roky.

3.4) Účetní uzávěrky za poslední 3 roky, pokud organizace existuje alespoň 3 roky, pokud existuje kratší dobu, tak účetní uzávěrky za příslušné kalendářní roky.

3.5) Čestná prohlášení potvrzující, že:

- a. jsou-li dobrovolníci v pracovněprávním vztahu, služebním poměru, členském poměru nebo jsou-li žáky nebo studenty, vykonávají jako dobrovolníci dobrovolnickou službu mimo svůj pracovněprávní vztah, služební poměr, členský poměr, školní vzdělávání nebo studium,
- b. organizace nebude pro výkon dobrovolnické služby vysílat osoby, které vykonávají vojenskou činnou službu nebo civilní službu,
- c. bude-li organizace uzavírat smlouvy o výkonu dobrovolnické služby s dobrovolníky ve svůj prospěch, pak pouze na činnosti, na které jí byla udělena akreditace,
- d. dobrovolníci působící na území České republiky jsou starší 15 let a dobrovolníci působící v zahraničí jsou starší 18 let,
- e. organizace uzavře podle povahy dobrovolnické služby písemné smlouvy s dobrovolníkem (nebo jeho zákonným zástupcem) a přijímající organizací,
- f. organizace bude informovat dobrovolníky o možných rizicích, která jsou spojená s výkonem dobrovolnické služby a mohla by ohrozit život nebo zdraví dobrovolníka,
- g. pokud dojde ke změně sídla akreditované vysílající organizace, sdělí neprodleně tuto skutečnost písemnou formou kanceláři akreditační komise –

Ministerstvo vnitra, odbor prevence kriminality, oddělení dobrovolnické služby.

3.6) Potřebné doklady o vzdělání osoby zodpovědné za realizaci dobrovolné služby (kopie).

3.7) Osvědčení o dosažení potřebné kvalifikace osob zodpovědných za přípravu dobrovolníků (kopie).

3.8) Vzory smluv.

4. Komentář k podání žádosti o udělení akreditace v oblasti dobrovolnické služby

- Pokud žádá organizace o udělení akreditace na dobrovolnické činnosti jejímž obsahem bude několik různých oblastí nebo na více konkrétních projektů či programů, vyplní kapitolu 2 a části 3.6) až 3.8) pro každou oblast dobrovolnické činnosti, projekt nebo program zvlášť (tzn. kolik bude různých projektů tolik bude žádost obsahovat různých kapitol 2 a příloh uvedených v částech 3.6) až 3.8)). Společnou částí žádosti, která se předkládá v každém výtisku žádosti pouze jednou, bude kapitola 1 a části 3.1) až 3.5). *Příklad: Žádá-li organizace XY o udělení akreditace pro vysílání dobrovolníků na pomoc zdravotně postiženým a při likvidaci ekologických škod bude její jedna žádost obsahovat jednu kapitolu 1, dvakrát kapitolu 2, jednou dokumenty uvedené v částech 3.1) až 3.5) a dvakrát dokumenty uvedené v částech 3.6) až 3.8).*
- Jestliže bude organizace požadovat udělení akreditace na vysílání dobrovolníků i ve svůj prospěch popíše údaje požadované v kapitole 2 "Náležitosti nutné k udělení akreditace" co možná nejkonkrétněji. Bude-li organizace požadovat udělení akreditace pouze na vysílání dobrovolníků přijímajícím organizacím uvede pouze přiměřeně údaje požadované v kapitole 2.
- Výroční zprávy a účetní uzávěrky (část 3.3 a 3.4) se zasílají pouze v jednom výtisku společně s originálem. Ostatní části žádosti se zasílají v počtu jeden originál a osm kopií.
- Před podáním žádosti o udělení akreditace vysílající organizace v oblasti dobrovolnické služby je možné náležitosti, úplnost a správnost žádosti

konzultovat s kanceláří akreditační komise, oddělením dobrovolnické služby odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra, Nad Štolou 3, 170 34 Praha 7, e-mail:jiranek@mvcv.cz, tel.: 974 832 673, 974 832 878, 974 833 797, fax: 974 833 504.

Příloha č. 3

Anketa „Názory neziskových organizací na právní úpravu dobrovolnictví v České republice“

Hestia - Národní dobrovolnické centrum

Na poříčí 12 (palác YMCA), 115 30 Praha 1

tel: 224 872 075, fax: 224 872 076

Vážení přátelé z neziskového sektoru,

rádi bychom Vás požádali o pomoc ve věci, která může přinést užitek i Vám.

Na počátku roku 2004 získalo občanské sdružení Hestia finanční prostředky na realizaci projektu „Zhodnocení účinnosti a návrhy změn zákona o dobrovolnické službě č.198/2002 Sb.“. Projekt byl podpořen nadací VIA v rámci programu „Podpora příznivého legislativního a fiskálního prostředí pro NNO.“

Hlavním účelem projektu je na základě informací sebraných z různých zdrojů posoudit, jak praktické fungování zákona o dobrovolnické službě přispívá k vytváření příznivého legislativního prostředí pro neziskové organizace, či do jaké míry brání využívání dobrovolnictví jako možnosti pro zvýšení kapacity činnosti neziskových organizací a jejich zapojení do vytváření občanské společnosti.

Obracíme se na Vás s anketou, jež je pro nás prostředkem ke shromáždění názorů širokého spektra neziskových organizací k problematice dobrovolnictví a k zákonu č. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě a změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě).

Cílem ankety je získat názory co nejvíce organizací, které o zákonu vědí a pracují podle něj i těch, kteří jej pro svou činnost nepovažují za důležitý, nebo o něm dosud nemají dost informací.

Každý Váš názor, který se v anketě objeví, je pro nás důležitý. Každá Vaše myšlenka může být podnětem, jež přispěje k následné změně zákona do podoby, která bude lépe vyhovovat Vaším potřebám. Máte jedinečnou šanci ovlivnit proces změny zákona na jeho samotném počátku, při sběru podnětů.

Pokud Vás napadne ještě něco jiného, co se týká této problematiky a budete mít pocit, že takový podnět nelze podřadit pod žádnou otázku v anketě, napište jej, prosím, za tuto anketu do Poznámek. Stejně, prosím, postupujte, pokud se Vám odpověď na určitou otázku nevejde do příslušného řádku. Budeme Vám vděční za jakékoli připomínky.

Nemusíte se obávat, že Vaše (třeba velmi radikální) názory budou uveřejněny spolu s názvem Vaší organizace nebo jménem. Všechny výstupy ankety budou prezentovány v souhrnu a anonymně.

Odpovězte, prosím, na všechny otázky. Je možné, že se Vám některé z nich budou zdát příliš odborné. Odpovězte, prosím, jak jim rozumíte Vy. Vámi vybrané odpovědi kroužkujte. Pokud v anketě cokoli nepochopíte, nebojte se nás kontaktovat (na výše uvedené telefonní číslo nebo na emailové adresy vtutr@hest.cz, fhrazdira@hest.cz). Rádi odpovíme na všechny Vaše dotazy.

Děkujeme za čas, který anketě věnujete. Využijte možnosti, které Vám nabízí k posunu věcí správným směrem.

Vyplněné dotazníky nám laskavě zašlete do 25. srpna 2004 na adresu našeho sdružení (Hestia o.s., Na Poříčí 12, 115 30 Praha 1) nebo na výše zmíněné emailové adresy.

Se srdečným pozdravem
Hestia

PhDr. Jiří Tošner, předseda občanského sdružení

Ing. Vojtěch Tutr, řešitel projektu
Mgr. Filip Hrazdira

Anketa

Názory neziskových organizací na právní úpravu dobrovolnictví v České republice

1. ČÁST

IDENTIFIKAČNÍ OTÁZKY

Název organizace:

.....

Založena v roce:

.....

Zřizovatel:

.....

Právní forma:

.....

Sídlo:

.....

Přepočtený počet

zaměstnanců:.....

Činnost:

.....

.....

Kolik zaměstnanců se stará o dobrovolníky (domlouvá s nimi jejich činnost, školí je, uvádí do organizace):

.....

Jakou funkci v organizaci vykonává a jak dlouho u vás pracuje osoba, která byla pověřena vyplněním tohoto dotazníku:

.....

2. ČÁST

DOBROVOLNICTVÍ VE VAŠÍ ORGANIZACI

Tato část má zjistit, do jaké míry pracujete s dobrovolníky, ať již podle zákona o dobrovolnické službě či ne. Čemu se věnují vaši dobrovolníci a jakým způsobem s nimi pracujete. Dobrovolníkem zde míníme v nejširším smyslu osobu, která vykonává činnost bez nároku na odměnu ve prospěch někoho jiného.

A. Pracujete s dobrovolníky ve vaší organizaci?

1. NE

Pokud jste odpověděli ne, přejděte na 3. část ankety.

2. ANO

V případě, že ano, jak dlouho?

.....

B. Do jakých činností se dobrovolníci zapojují (v rámci vaší organizace i jinde)?

.....

.....

.....C.

Kolik dobrovolníků projde průměrně ročně vaší organizací (postačí odhad):

.....

Kolik jich z celkového počtu využijete ve vlastní organizaci:

Kolik jich vyšlete k činnosti v jiných organizacích:

D. Vykonávají u vás činnost dobrovolníci z jiné organizace?

1. NE

2. ANO

Pokud ano, z jaké organizace
přicházejí.....

Přicházejí k vám dobrovolníci z vysílající organizace akreditované podle Zákona o
dobrovolnické službě?

1. NE

2. ANO

E. Připravujete dobrovolníky na činnost pro vaši nebo jinou organizaci?

Jak tato příprava vypadá?

.....

.....

.....

Zařazujete do přípravy poučení o právech a povinnostech dobrovolníka?

1. NE

2. ANO

V případě, že ano, kdo tuto přípravu provádí?

1. Vy, uveďte svoji pozici vzhledem k dobrovolníkům:

.....

2. Někdo jiný, uveďte, prosím, kdo:

.....

3. Vaši dobrovolníci nejsou školeni, protože:

.....

F. Odměňujete své dobrovolníky?

(můžete zakroužkovat i více položek)

- ☐ pochvalou
☐ diplomem
☐ věcným darem, specifikujte:

.....

- ☐ finančně, upřesněte:

.....

- ☐ jinak, jmenujte:

.....

- ☐ nic z uvedeného

Jaká odměna dobrovolníkovi je podle vašeho názoru maximálně přípustná, aby se ještě jednalo o dobrovolnickou činnost?.....

G. Požadujete po vašich dobrovolnících výpis z rejstříku trestů?

1. NE (pokud odpovíte ne, přeskočte zbytek otázky G)

2. ANO

Pokud ano, proč?

.....

.....

Pokud ano, jste ochotni tolerovat určité delikty zaznamenané v rejstříku trestů, které jsou nepodstatné pro činnost dobrovolníka?

1. NE

2. ANO

Pokud ano, jaké?.....

3. ČÁST

OBECNÉ OTÁZKY SOUVISEJÍCÍ S DOBROVOLNICTVÍM

Zde bychom chtěli zjistit vaše názory na právní úpravu dobrovolnictví – zda vůbec a do jaké míry dobrovolnictví regulovat právními předpisy.

A. Pojmy

Rádi bychom zjistili, jak rozumíte následujícím pojmům. Nebojte se vyjádřit vlastními slovy:

Dobrovolnictví

.....

Dobrovolnická

služba

.....

Dobrovolník

.....

B. Myslíte si, že je dobrovolnictví potřeba právně regulovat?

1. NE

Jestliže ne, jaké důvody hovoří proti právní regulaci?

.....

2. ANO

Proč je třeba podle vás dobrovolnictví právně regulovat?.....

Co by tato regulace měla obsahovat, co by měla řešit?

.....C.

Přemýšleli jste o tom, na koho by přešly v případě zániku vaší organizace závazky vůči vašim dobrovolníkům?

1. NE

2. ANO

V případě, že ano, na koho (uved'te buď konkrétní organizaci, nebo alespoň typ organizace):

.....

D. Uvítali byste, kdyby existoval obecně platný postup pro ohodnocení dobrovolné činnosti (např. pro účely započtení do projektů v rámci kofinancování)?

1. NE

2. ANO

Pokud ano, jaký postup byste doporučili pro určení hodnoty takové činnosti?

.....

Jakou částku byste považovali za odpovídající 1 hodině dobrovolné činnosti?

.....

Měla by tato částka být odstupňována podle náročnosti činnosti?
.....

4. ČÁST

OTÁZKY VZTAHUJÍCÍ SE K ZÁKONU O DOBROVOLNICKÉ SLUŽBĚ

Zajímají nás vaše zkušenosti s fungováním zákona. Pokud žádné nemáte, můžete zde vyjádřit svůj názor u otázek, které přímé zkušenosti nepředpokládají.

A. Zákon o dobrovolnické službě

O čem si myslíte, že zákon pojednává? Co podle vás upravuje?

.....

Jak zákon chápou jiné subjekty, se kterými spolupracujete (státní správa, jiné NNO, zařízení sociální péče ...)? Dělá vám jejich výklad problémy? Jaké?

.....

Máte nějakou zpětnou vazbu od vašich dobrovolníků ohledně fungování zákona v praxi?

.....

B. Myslíte si, že vám stávající zákon o dobrovolnické službě pomáhá ve vaší činnosti?

1. NE

2. ANO

V případě, že ano,
jak?.....

.....C.

Spatřujete v některých konkrétních bodech Zákona o dobrovolnické službě nedostatky?

Jmenujte je:

.....

D. Co v zákoně o dobrovolnické službě podle vás chybí?

.....

Co je v zákoně nadbytečné a ztěžuje vám práci s dobrovolníky?.....

.....

E. Zákon o dobrovolnické službě upravuje jen část dobrovolnické činnosti, nikoli dobrovolnictví jako celek. Myslíte si, že by vaší organizaci pomohla obecná právní úprava dobrovolnictví širší než v současném zákoně?

1. NE

2. ANO

Pokud ano, co vše by měla taková úprava zahrnovat?.....

.....

F. Předvstupní příprava

Za předvstupní přípravu dobrovolníka podle zákona o dobrovolnické službě odpovídá vysílající organizace a také jí organizuje. Vyhovuje vám tento stav?

1. NE

2. ANO

Proč vám tento stav vyhovuje nebo nevyhovuje?.....

.....

V roli vysílající organizace preferujete rozdělení předvstupní přípravu dobrovolníka na obecnou část (organizovanou vysílající organizací) a speciální proškolení související s požadavky konkrétní činnosti (kterou organizuje přijímající organizace)?

1. NE

1. ANO

Co by měla obecná část organizovaná vysílající organizací obsahovat?

.....

Případně navrhněte jiný způsob předvstupní přípravy dobrovolníka

.....

G. Jste akreditovanou vysílající organizací podle zákona o dobrovolnické službě?

1. NE

2. ANO

Jestliže ne, hodláte se o akreditaci ucházet nebo se o ni již ucházíte?

.....

H. Akreditace podle zákona o dobrovolnické službě

Připadá vám současný způsob akreditačního řízení v něčem obtížný?

1. NE

2. ANO

V čem vám připadá obtížný, kde je největší problém z vašeho pohledu?

.....

Uvítali byste možnost zjednodušené akreditace existující vedle stávajícího modelu, ze které by vedle menších povinností pro organizace vyplývala i menší práva?

1. NE

2. ANO

Jak byste si představovali takový model ?

.....

POZNÁMKY, KOMENTÁŘE, VZKAZY:

Děkujeme za spolupráci